
DET NORSKE



ARBEIDERPARTI

BERETNING

1947

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

BERETNING

1947

UTARBEIDET VED PARTIKONTORET

OSLO 1949 — TRYKT I ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

INNHALDSFORTEGNELSE

Sentralstyret og landsstyret	6
Partikontoret	7
Faste komitéer og utvalg	8
Agitasjons- og organisasjonsarbeide	9
Organisasjons og medlemstall	10
1. mai	12
Landskommunalkonferanse	14
60-års jubileet	14
Nordisk samarbeid	17
Nordisk Arbeiderkonferanse	18
Internasjonale forbindelser	22
Samlingsspørsmålet påny	23
Stipendier	33
Tiden Norsk Forlag	34
Tidsskriftet Kontakt	34
Arbeiderbladet	35
Partipressen	35
Kvinnesekretariatet	38
Arbeidernes Ungdomsfylking	47
Arbeiderbevegelsens Arkiv	48
Kommunevalgene	49
Regjeringen og Stortinget.....	62

1947.

Partiarbeidet i 1947 var preget dels av partiets 60 års jubileum, dels av kommunevalget. Jubileet ble feiret med store stevner. Jubileumsfeiringen stimulerte interessen for partiets arbeid og ga de unge leksjon i partiets historie. Først og fremst slo jubileet fast at partiet representerer tradisjonen i norsk arbeiderbevegelse.

Den nordiske Arbeiderkonferanse, som ble holdt i forbindelse med jubileet, knyttet og de beste tradisjoner i Nordisk arbeiderbevegelse sammen fra den siste nordiske kongress som ble holdt umiddelbart etter den første verdenskrig.

Partiet gikk ut av jubileumsåret med en økning av medlems-tallet med 4 405 til 202 043 og 127 nye foreninger til ialt 3 732 foreninger.

Det mest karakteristiske for dette året i politisk henseende var en merkbar skjerpning av de partimessige motsetninger. Høyre la an på en sterk motstand mot regjeringens politikk og lot viske ut ethvert spor av at det partiet har satt sitt stempel under Fellesprogrammet av 1945. Det var regjeringens proposisjon om Prislov som ble grepet som en kjær anledning til å unnsi Fellesprogrammet og stille seg i den sterkeste opposisjon.

Kommunevalgkampen ble derfor en tilspisset valgkamp som artet seg som en stortingsvalgkamp. De andre borgerlige partier sluttet seg langt opp til Høyre i sine angrep på regjeringen og vårt parti.

Kommunistpartiet forlot helt den «saklige samarbeidslinje» det offisielt hadde fulgt etter krigen.

Den motstand vårt parti møtte i valgkampen var således mangesidig, kompakt og sterk. Det ble da og en hissig og tilspisset valgkamp. Valgdeltakelsen ble den største en hittil har hatt ved noe kommunevalg, idet 71,6 % av de stemmeberettigede møtte mot 65,5 % ved valget i 1945.

Det store oppmøte av de borgerlige velgere som satt hjemme ved forrige kommunevalg, førte til at vårt partis prosentvise andel av stemmene ble 38,2 mot forrige gang 39,79.

Vi fikk 550 222 stemmer, mot 510 674 ved kommunevalget i 1945.

Sentralstyret og landsstyret.

Sammensetning.

Einar Gerhardsen, formann, Trygve Bratteli, nestformann, Martin Tranmæl, redaktør Håkon Lie, sekretær, Oscar Torp, Konrad Nordahl, Eugen Johannessen, Ingvald Haugen, Johs. Hanssen, Alfred Ljøner, Eugen Pettersen, Halvard M. Lange, Aase Lionæs og Ragna Karlsen valgt av kvinnesekretariatet og Trygve Aakervik valgt av Ungdomsfylkingen.

Varamenn: Peder Framnæs, Frank R. Olsen, Aake Ording, Erling Frogner, Tyra Hansen, Herman Stordalen og Anette Pettersen. For Kvinnesekretariatets representanter: Rachel Grepp og Rachel Seweriin. For Ungdomsfylkingens representant: Leif Eriksen.

Til sentralstyrets møter er innkalt Oslo Arbeiderpartis sekretær Arnfinn Vik og Samarbeidskomitéens sekretær Gunnar Braathen.

Utenbys landsstyremedlemmer: Klara Skoglund (Emil Andersen), Østfold. Dagmar Hernæs (Astri Schuffner) Akershus. Oscar Nilssen (Kr. Fjeld), Hedmark. Egil Hernæs (Hans Haugli), Opland. Egil Halvorsen (Olaf Vatnebryn), Buskerud. Marie Skau (Carl Gulbrandsen), Vestfold. Johan Magnussen (Emilie Rimaas), Telemark. A. Rysstad (Paul Hovding), Aust-Agder. Arthur Fauske, Vest-Agder. Johs. Johnsen, Stavanger, (Carl J. Westerlund, Haugegesund), I. K. Hognestad (J. M. Remseth), Rogaland, Nils Langhelle (Aslaug Blytt), Bergen. Hjalmar Romslo (Guri Almenninngen),

Hordaland, Oskar Andersen, (Edv. Solheim, Sogn og Fjordane), Olav Oksvik (Ottar Guttelvik), Møre og Romsdal, Johan Nygaardsvold (Per Almaas), Sør-Trøndelag. Ole Øisang (Ingebjørg Øisang), Trondheim, Leif Granli (Erling Thun, Nord-Trøndelag, Nils Hillestad (Kristian Munkeby), Søndre Salten. Reidar Carlsen (Sandrup Nilsen), Nordre Salten, Ingvald Jaklin (Magne Jønson), Troms, Harald J. Olsen (Georgine Larsen), Vest-Finnmark. Rudolf Olsen (Peder Holt), Øst-Finnmark.

Møter.

Sentralstyret har holdt 37 møter og behandlet 591 saker. Landsstyret har vært samlet til møte 1 gang. Møtet ble holdt 8.—10. februar. Landsstyret behandlet da beretningen, regnskaper og budsjetter. Det ble vedtatt innstruks for revisjonen og ansatt 2 revisjonsassistenter.

Prinsipielle retningslinjer og politiske arbeidsoppgaver i 1948 ble drøftet. Videre ble partiets forsvarspolitik og valgordningsforslag behandlet. Dessuten ble plan for feiringen av partiets 60-årsjubileum drøftet og det ble besluttet innsamling til jubileumsfond.

Sentralstyret ble bemyndiget til å utgi et tidsskrift. Sentralstyret har holdt fellesmøte med Regjeringen og Landsorganisasjonens Sekretariat, hvor forslag til ferielov ble behandlet. Det er holdt fellesmøte med Stortingsgruppen, Regjeringen og Sekretariatet der forandring av Regjeringens sammensetning ble behandlet.

Partikontoret.

Personalet ved kontoret har vært nestformannen Trygve Brateli, partisekretæren Haakon Lie, Hjalmar Dyrendahl, kontorsekretær, Hans Sundrønning, organisasjonssekretær, Ivar Hobbelhagen, faglig sekretær. Sekretæren for Stortingsgruppen, Aake Ording, fikk i januar permisjon for å imøtekomme henstilling fra De Forente Nasjoner om å forestå organiseringen av F.N.s innsamling til nødlidende barn. En regnet med at permisjonen skulle vare i 6 måneder. Da det ennå ved årets utgang ikke var utsikt til at Aake

Ording kunne komme tilbake på en tid ble Hans Cappelen tilsatt som sekretær for gruppen i 1948.

Fra 1. juli tiltrådte Gunnar Nielsen som kommunalsekretær.

Kvinnesekretariatets administrasjon har vært formannen Aase Lionæs og sekretæren Thina Thorleifsen.

Det øvrige personale ved kontoret har vært 5 kontordamer, kassererske ,ekspeditør og visergutt.

Faste komitéer og utvalg.

Revisjonsnemnda: Alfred Nilsen, Leonard Nilsen, Nils Arvesen.

Varamenn: Alf Torp, Olaf Kopperud.

Landskommuneutvalget: Arnfinn Vik, Oslo. H. E. Stokke, Aker. Torbjørn Henriksen, Oslo. Erik Brofoss, Oslo. Herman Stordalen, Asker. Ivar Skjånes, Trondheim. Johs. Johnsen, Stavanger. P. C. Reinsnes, Sortland. Håkon Hansen, Steinkjer. Kr. Fjeld, Stange. Jacob Pettersen, Odda.

Arbeiderbladets kontrollkomité: Hj. Dyrendahl, formann. Jens Berg, Martin Tranmæl og Peder Søyland valgt av Sentralstyret, Arnfinn Vik fra Oslo Arbeiderparti. Karl Andersen fra Aker Arbeiderparti. Gunnar Disenaen fra Oslo og Akerhus fagl. Samorganisasjon. Kaare Haugen, representant for redaksjonspersonalet. Sigrid Løwe, representant for ekspedisjonspersonalet.

Agitasjonsutvalg: Hans Sundrønning, formann, Haakon Lie, Hj. Dyrendahl, Martin Tranmæl, Thina Thorleifsen, Arnfinn Vik.

Internasjonale utvalg: Haakon Lie, formann, Finn Moe, Arne Ording, John Sannes, Halvard M. Lange, Konrad Nordahl, Aase Lionæs, Martin Tranmæl.

Kooperative utvalg: Peder Søyland, formann, Bjarne Jullum, Sven Svensson, Klaus Sunnanå, Martin Strandli, Stein Johnsen, Reidar Carlsen.

Bibliotekutvalg: H. J. Hjartøy, Rikka Deinboll, Halvard M. Lange, Karsten Heli, Kolbjørn Fjeld.

Avisutvalg: Oscar Torp, Trygve Bratteli, Edmund Norén, I. B. Aase, Johan Ona.

Faglige utvalg: Kåre Haugen, formann, Hans Sundrønning, Anders Mørk, Gunnar Bråthen, John Johansen, Viktor Jensen, Martin Tranmæl, Sigurd Stålesen, Asbjørn Larsen, Arthur Ruud, Johan Johnsen, Klaus Kjeldsrud, Signe Bråtehn, Klara Skoglund.

Landbruksutvalg: Alfred Ljøner, formann, Kr. Fjeld, Sverre Østli, Oskar Lindberget, Johan Ødegård, Rolf Lunder, Liv Tomter, Olav Hogna, Amund Skarholt.

Fiskeriutvalg: Alfred Skar, formann, Reidar Carlsen, Jens Steffensen, Ingvald Haugen, Klaus Sunnanå

Samarbeidskomitéen: Einar Gerhardsen og Martin Tranmæl, valgt av Sentralstyret, Konrad Nordahl og Torbjørn Henriksen, valgt av Sekretariatet. Komitéens sekretær: Gunnar Bråthen.

Arbeiderbevegelsens Arikv: H. J. Hjartøy, formann, I. B. Aase og Øistein Martinsen, valgt av Sekretariatet, Halvard M. Lange og Arnfinn Vik, valgt av Sentralstyret.

Militære utvalg: Jens Chr. Hauge, formann, Nils Sæbø, Ola Brandstorp, Arnt Stenklev, Trygve Bratteli, Arvid Dyrendahl, Karl Furuskjegg, G. Nattvig Pedersen, Olav Watnebryn, Dag Bryn.

Bergverksutvalg: Ole Beck, Fredrik Haslund, Øivind Birke-land, Albert Vasshaug, Arne Drogseth, Johs. M. P. Ødegård, Fr. Nannestad, Johan Gørrissen, Hans Sundrønning.

Agitasjons- og organisasjonsarbeidet.

Lofoten og Vesterålen Kretsparti er fra 1. januar delt i 2 kretspariter, et for hver av kretsene.

Høsten 1946 hadde partiet en landsomfattende møtekampanje. Det ville derfor ikke ha svart til hensikten om det på vårparten i 1947 skulle gjenta partioffensiven så like etter. Men det betyr ikke at agitasjonen har ligget i dødvannet. Fra Partikontoret er det arbeidet med distriktsorganisasjonene og også direkte med partiavdelingene med arbeidsoppgaver, det gjaldt medlemsverving — orden i kontingentforholdene — plan for møteprogrammene. Da

det begynte å tilspisse seg omkring prislovsproposisjonen, ble det i samarbeid med Arbeidernes faglige Landsorganisasjon gjennomført en kampanje og i flukt med denne ble det sendt ut plakat og en liten brosjyre om Prisloven.

Agitasjonen ellers har vært knyttet til kommunevalgene og er omtalt under avsnittet om valgene.

Faste sekretærer har det vært i alle distriktsorganisasjoner på Østlandet, gjennom hele året unntatt i Vest-Opland og Gudbrandsdalen. I Vest-Opland hadde de fast sekretær fra august og resten av året. Videre har ordningen med fast sekretær holdt frem i Aust-Agder, Rogaland, Hordaland og Sør-Trøndelag. Fra september tilsatte også Namdal kretsparti sekretær.

Distriktsorganisasjonenes faste sekretær har også vært Arbeidernes Opplysningsforbunds distriktssekretær unntatt i Hordaland.

Organisasjons- og medlemstall.

Rapportvirksomheten er det vanskelig å få helt i orden, men av de oppgaver partikontoret har fått like etter årets slutt fremgår det at det er stiftet 106 partilag, 78 kvinneavdelinger, 45 ungdomslag og 40 fagforeninger har tilmeldt seg partiet i 1947, men dette kommer ikke helt til uttrykk når en sammenholder antall foreninger med distriktsorganisasjonenes oppgaver over antall foreninger ved utgangen av 1946. Noen ungdomslag kjenner partikontoret til er nedlagt, vesentlig på grunn av vanskeligheter med å skaffe møtelokaler, men det er ikke rapportert noen partilag som er nedlagt og heller ikke fagforeninger som har meldt seg ut.

Sammendrag av rapportene over antall foreninger viser i alt 3 732. Den samme uoverensstemmelse som for foreningstallet går igjen i medlemstallet. Sammendrag av rapportene gir beskjed om et samlet medlemstall på 202 043. I 1946 var det 3 606 foreninger med i alt 197 638 medlemmer.

Organisasjonsoversikt.

	Foreninger	Medlemmer
1. Østfold	269	10 950
2. Akershus	272	10 850
3. Hedemark	329	13 977
4. Gudbrandsdal	112	3 865
5. Vest-Opland	116	5 153
6. Buskerud	249	9 959
7. Vestfold	139	9 801
8. Telemark	199	7 426
9. Aust-Agder	86	3 017
10. Vest-Agder	95	3 911
11. Rogaland	127	8 433
12. Hordaland	121	3 991
13. Sogn og Fjordane	101	3 346
14. Sunnmøre	37	1 942
15. Romsdal	30	812
16. Nordmøre	91	4 059
17. Sør-Trøndelag	260	8 616
18. Inn-Trøndelag	167	5 320
19. Namdal	74	2 405
20. Sør-Helgeland	31	825
21. Nord-Helgeland	72	2 294
22. Søndre Salten	99	4 019
23. Nordre Salten	41	2 300
24. Lofoten	42	2 015
25. Vesterålen	41	1 515
26. Sør-Troms	41	1 587
27. Nord-Troms	78	3 517
28. Vest-Finnmark	25	900
29. Øst-Finnmark	30	1 234
30. Oslo	251	55 660
31. Drammen	43	1 876
32. Bergen	54	3 125
33. Trondheim	45	3 343
	3 732	202 043

1. mai.

1. maidagen var denne gang offisiell møytidsdag. Gjennom vedtak i Odelstinget og Lagtinget i uken før 1. mai ble denne arbeidernes dag lovfestet som høytidsdag, samtidig som grunnlovsdagen 17. mai ble det.

Dette med høytidsdag virket på sin måte, bl. a. hadde Kristelig Arbeideres Forbunds avdelinger fått til gudstjeneste i langt flere kirker enn tidligere.

Dagens arrangement fikk overalt god oppslutning. Været var ikke det beste overalt, men ingen steder ble arrangementene hindret på grunn av regn.

Også denne gangen var det utveksling av talere mellom de nordiske land. Nestformannen i Samvirkende Fagforbund i Danmark, Einar Nielsen, talte i Stavanger, riksdagsmann Ruben Wangson talte i Drammen, tillitsmann i Sveriges L.O., Folke Allard, talte i Trondheim, Runor Gustavson fra Finnlands L.O. talte i Gjøvik og redaktør Olaf Lundgren fra Sverige talte i Halden.

Av norske som reiste ut var Ole Øisang og Karsten Torkildsen som talte i Sverige, Paul Engstad i Finnland, Gunnar Sand og Idar Nordstrand i Danmark.

Gjennom Partikontoret og distriktsorganisasjonene ble det etter den oversikt en har, ordnet med talere til i alt 618 steder.

Demonstrasjonsmerket var et tannhjul påtrykt «For arbeidets Norge».

Landsorganisasjonen og partiet sendte ut dette oppropet:

For arbeidets Norge.

To år etter at krigen tok slutt, vil det norske folket samle seg til feiringen av 1. maidagen i et land som er kommet frelst og fritt gjennom den vanskelige overgangen mellom krig og fred. Etter 5 års krig har vi gjen fast forankret det som er det fundamentale i et demokratisk samfunn: friheten, rettssikkerheten og folkestyret.

Store framsteg er også gjort når det gjelder å bedre levekårene for de brede lag av folket. Ingen nordmann sakner mer det daglige brød. Forsyningsmessig er vårt land meget godt stilt sammenliknet med storparten av Europa.

Framgangen er skapt gjennom det norske folkets innsats på alle områder i samfunnslivet. Produksjonen er økt, gjenreisningen av landets næringsliv og kommunikasjoner har gjort store framsteg. Gjenoppbyggingen av de krigsherjede bygder og byer er i gang. Dette målbevisste arbeid skyldes at vi har fulgt en stø politisk kurs. Denne kursen må fortsette også i framtida.

Men store oppgaver kaller på alle gode og villende krefter i folket vårt. Produksjonseffektiviteten må økes, i industrien som i jordbruk og fiskeri. Bare en planmessig utnytting av alle hjelpekilder kan trygge de resultater som er nådd og skape grunnlag for ytterligere bedring i folkets kår. Først og fremst må kreftene settes inn i arbeidet med boligbyggingen. Det må også settes stopp for all spekulasjon og ytterligere prisstigning. Folkets andel i ledelsen av det økonomiske liv må bli sikret.

Gjenreisningen og nyreisningen i landet vårt krever derfor fortsatt kontroll og regulering i vårt næringsliv.

Med våre sterke organisasjoner og arbeiderflertallet i folket og i Norges Storting har vi nå muligheter for å skape et samfunn bygd på planøkonomi og industrielt demokrati.

1. mai er også vår internasjonale festdag. Tunge skyer hviler i dag over menneskeheten. Omkring oss ligger en verden i nød. Over store deler av det europeiske fastlandet lever millioner på sultegrensen. Hundretusener av flyktninger er uten hjem. Sammen med nøden følger uro og mistenksomhet.

Millionarméer står fortsatt under våpen. Spenningen mellom stormakteen fortsetter. Arbeiderbevegelsen i alle land må med økt styrke bidra til å skape voksende forståelse, samarbeide og trygghet mellom folkene. Maidagens opprinnelige og bærende tanke om brorskap og fred mellom folkene er mer aktuell og betydningsfull enn noen gang før.

1. mai vil det arbeidende norske folk samles for å manifestere sin vilje til å trygge og bygge sitt land. Fremst samler det seg om disse merkesakene:

Øket produksjon og trygging av reallønningene.

Plan og regulering i næringslivet.

Økonomisk demokrati.

Mellomfolkelig fred og forståelse.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Konrad Nordahl.

Det norske Arbeiderparti.

Trygve Bratteli.

Landskommunalkonferanse.

Landskommunalkonferanse ble holdt i Oslo 14.—15. mai. By- og herredspartiene hadde anledning til å sende én representant hver.

Det møtte representanter fra 218 by- og herredspartier. Fra Stortingsgruppen møtte 4 representanter. Fra hver av følgende organisasjoner møtte 2 representanter: Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, Norsk Arbeidsmannsforbund, Norsk Bygningsarbeiderforbund, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund, Norsk Kommuneforbund, Arbeidernes Ungdomsfylking.

Sentralstyret og Landskommunalutvalget deltok. I alt var det 266 deltakere.

Konferansen behandlet disse spørsmål:

1. *O. C. Gundersen*: Nye linjer i forvaltningen. (Samarbeidet mellom stat og kommunene og mellom kommunene innbyrdes.)
2. *Erik Brofoss*: Vår økonomiske politikk. — Krigsskadeoppgjøret. — Finans- og skattepolitikk.
3. *Oscar Torp*: Det praktiske arbeidsliv. — Gjenreisningen og boligbyggingen. — Kommunene og arbeidskraften.
4. *Sven Oftedal*: Vår sosialpolitikk. — Trygdeordningen. Barneforsorgen. — Helsestellet.
5. *Th. Broch*: Retningslinjer for partiets kommunepolitikk.

Etter innledningsforedragene var det diskusjon, men vedtak ble bare gjort vedrørende et av Landskommunalutvalget utarbeidet forslag til retningslinjer for partiets kommunepolitikk. Konferansen oppnevnte en komité som gikk gjennom forslaget. Konferansen ga sin tilslutning til forslaget med de endringer som komitéen antydet.

Partiets 60-årsjubileum.

Det norske Arbeiderparti ble stiftet i Arendal 21. august 1887. Det var således i år 60 år siden partiet ble stiftet.

Allerede på Landsstyrets møte i februar la Sentralstyret fram plan for feiringen av jubileet.

Det ble besluttet at hovedarrangementet skulle legges til Oslo.

En jubileumsplakat med foto av pionérene Chr. Holtermann Knudsen og Carl Jeppesen ble sendt ut. For stevnearrangementene ble skrevet spesielt jubileumskantate med tekst av Gunnar Ousland og musikk av Jolly Kramer Johansen. Det ble trykt en åttesidig jubileumsavis som ble sendt som bilag med de utenbys aviser.

Det ble også laget en jubileumsfilm.

På jubileumsdagen 21. august ble begivenheten feiret ved et festlig arrangement i Arendal, der partiet ble stiftet. Formannen i Aust-Agder fylkesparti, Johs. Kinserdahl, talte om den historiske betydning av stiftelsesmøtet og Det norske Arbeiderpartis nestformann, Trygve Bratteli, om partiets virke i 60 år.

Stevnet i Oslo.

Den nordiske arbeiderkonferanse i Oslo var bestemt til 29. og 30. august. Sentralstyret valgte derfor å arrangere jubileumsstevnet i tilknytning til konferansen. Stevnet ble derfor holdt søndag 31. august.

Stevnet var forberedt av flere komitéer som hadde hvert sitt arbeid av det store arrangement. Hovedkomiten som foresto selve programmet, en parkeringskomité som tok seg av alle biler som kom med stevnedeltakere, forsyningskomité som hadde med å skaffe mat til de mange tusener som deltok i stevnet.

Norsk Folkeferie tok på seg oppgaven med å arrangere buss-turer i byen med omvisning i Kringkastingshuset, Stortinget og på Akershus.

Allerede lørdag samlet A.U.F.-medlemmer fra hele Østlandet seg i teltleir på Ekeberg.

Fra tidlig søndag morgen kom stevnedeltakerne utenbys fra med tog, bil og buss og satte sitt preg på byen. Dagens program ble åpnet med A.U.F.-ungdommens flaggparade på Youngstorget. Her talte formannen i Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, Frans Nilsson og Trygve Bratteli.

Bauta over Carl Jeppesen.

Om formiddagen ble avduket en minnestein over Carl Jeppesen på Vestre gravlund. Steinen var reist av Oslo Arbeidersamfund. Avdukingstalen ble holdt av Sverre Iversen.

I Frognerparken, som var stevneplassen, var det forskjellig underholdning av Framlagene før stevnet tok til.

Ved middagstider samlet ungdomskameratene seg igjen på Youngstorget og marsjerte til stevneplassen.

Det store stevnet tar til.

Stevnet ble åpnet av Martin Tranmæl. Så tok den til den mektige jubileumskantaten, som ble utført av Fagforeningenes Sangforening, Sangkoret Arbeidsmann og Vålerengens Mannskor, teatersjef Hans Jacob Nilsen og sangeren Henry Gulliksen.

Deretter fulgte hilsningstaler fra broderpartiene i Norden, Tage Erlander fra Sverige, Hedtoft Hansen fra Danmark, Veino Leskinen fra Finnland og Haraldur Gudmundson fra Island.

Partiets formann, Einar Gerhardsen, hyllet i en tale til slutt veteranene for deres innsats og appellerte til partiets medlemmer å gå aktivt inn for å nå fram til det som pionérene for 60 år siden satte som partiets mål, et sosialistisk Norge.

En regner med at det var 20,000 stevnedeltakere.

Kulturkveld i Studenterlunden.

Etter stevnet deltok en stor del av deltakerne i Oslo kommunes kulturkveld i Studenterlunden. Der var det festkonsert av byorkesteret og opptreden av Alfred Maurstad og tale av byens ordfører, Arnfinn Vik.

Festmøtet i Samfunnshuset.

Sentralstyret innbød til festmøte om kvelden veteraner i bevegelsen, deltakerne i Nordiske Arbeiderkonferanse, representanter for fylkespartiene og fagforbundene, samt representanter for partiets foreninger i Oslo.

Gunnar Ousland holdt festtalen, Magnus Nielsen, partiets sekretær fra 1901 til 1918, hilste på vegne av veteranene. Så overbrakte representanter fra de nordiske land hilsener og blomster.

Fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon hilste formannen, Konrad Nordahl.

Denne strålende vakre fest ble avsluttet med framføring av jubileumskantaten.

Jubileet feiret over hele landet.

I Trondheim ble jubileet feiret med demonstrasjonstog og et storslått stevne.

I Bergen ble og jubileet feiret på samme måte som i Trondheim med demonstrasjonstog, stevne og festforestilling i teatret.

Det var også jubileumsstevner i Kristiansand, Namsos, Troms og Vadsø. Dessuten var det en rekke partiavdelinger som arrangerte jubileumsfester.

Jubileumsfond.

Landsstyremøte 8.—10. februar, der planene for feiringen av partiets 60 års jubileum ble behandlet, ble det besluttet at det skulle foretas en landsomfattende innsamling.

Landsstyrets vedtak var dette:

Det er i år 60 år siden Det norske Arbeiderparti ble stiftet. Partiet står i jubileumsåret foran store oppgaver, og vi er alle interessert i at det kan bli utført et så effektivt arbeid som mulig.

Partiet vil i jubileumsåret kalle på alle medlemmer og meningsfeller med en oppfordring om aktivt å delta i og støtte opp om partiarbeidet, også på den måte at det blir lagt et trygt økonomisk grunnlag for den virksomhet vi må drive for å vinne fram.

Landsstyret har vedtatt at det i april måned skal foretas en landsomfattende innsamling til jubileumsfond.

Innsamlingen foregikk ved salg av bonger à kr. 2.—.

Ved årsskiftet var det kommet inn til Partikontoret oppgjør for 36 898 bonger med i alt kr. 73 798,00.

Nordiske Samarbeid.

Samarbeidskomitéen holdt møte i Oslo 5.—6 januar.

Partiets representanter i møtet var: Einar Gerhardsen, Oscar Torp, Martin Tranmæl, Trygve Bratteli og Haakon Lie.

Einar Gerhardsen innledet om Det økonomiske demokrati, Ernst Wigfors om Rasjonalisering og Rud. Meidner om Forholdsregler mot inflasjon.

Videre innledet Bratteli spørsmålet om å holde en nordisk arbeiderkongress.

Fra møtet ble sendt ut dette kommuniqué:

«Den nordiske samarbeidskomité har holdt møte i Oslo i dagene 5.—6. januar 1947. Det møte representanter fra Sosialdemokratisk Forbund og Samvirkende Fagforbund i Danmark og Finnlands Sosialdemokratiske Parti, Sveriges Sosialdemokratiske Arbetareparti, Landsorganisasjonen i Sverige, Det norske Arbeiderparti og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i Norge.

Konferansen behandlet de problemene som har meldt seg i forbindelse med arbeiderbevegelsens bestrebelser henimot industrielt og økonomisk demokrati, rasjonaliseringsproblemene og forholdsregler mot inflasjonsfaren. Det ble gitt orienteringer om arbeidet med disse spørsmål fra de enkelte land og utvekslet erfaringer og synsmåter. Møtet som var av orienterende art, fattet ingen vedtak, men det ble slått fast at det i store trekk hersket enighet om de retningslinjer en bør følge i det videre arbeid. Møtet behandlet også spørsmålet om å holde en nordisk arbeiderkongress i løpet av inneværende år. Tanken vant tilslutning, og det ble vedtatt at Sekretariatet skal arbeide videre med saken og forelegge den for de respektive organisasjoner.»

Nordisk Arbeiderkonferanse.

Etter den tilslutning spørsmålet om en Nordisk arbeiderkonferanse fikk på samarbeidskomitéens møte i januar, ble spørsmålet forelagt de samarbeidende organisasjoner. Samtlige organisasjoner vedtok så forslaget og det ble besluttet at konferansen skulle holdes i Oslo 29.—30. august.

Representasjonsreglene for deltagelsen i konferansen gikk ut på at hver land skulle kunne møte med 50 representanter. Hvert lands samarbeidende organisasjoner skulle seg imellom bli enige om fordelingen.

Dagen forut for konferansen holdt Samarbeidskomitéen møte som da vedtok den endelige dagsorden for konferansen.

Konferansen ble holdt i Samfunnshuset. Det deltok i alt 196 representanter.

Fra det norske Arbeiderparti deltok disse: Einar Gerhardsen, Oscar Torp, Halvard M. Lange, Erik Brofoss, Thina Thorleifsen, Eugen Johannessen, G. Natvig-Pedersen, Marie Skau, Gunnar Sand, Magnhild Hagelia, Trygve Bratteli, Haakon Lie, Martin Tranmæl, Aase Lionæs, Nils Hønsvald, Hjalmar Romslo, Olav Oksvik, Oscar Nilssen, Nils Hillestad, Ingvald Jaklin, Jakob Nygaard.

Konferansen behandlet disse spørsmål:

1. Det økonomiske demokrati. Hovedinnleder finansminister Ernst Wigforss, Sverige.
2. Internasjonalt samarbeid mellom nasjonene. Hovedinnleder utenriksminister Halvard M. Lange, Norge.
3. Internasjonalt samarbeid mellom organisasjonene. Hovedinnleder formann Ejler Jensen, Danmark.
4. Forslag til manifest fra konferansen.

Manifest til Nordens folk.

Enstemmig ble vedtatt dette manifest:

Den nordiske arbeiderkonferanse i Oslo, med representanter fra de sosialistiske partiene i de nordiske land, og fra landsorganisasjonene i Danmark, Sverige og Norge, har vedtatt dette manifestet til folkene i Norden:

Den siste krigen var et forsøk av fascismen og nazismen på å legge verden under seg. Den førte ikke bare til en fryktelig materiell nød, men betydde også at menneskene i den ene nasjon etter den andre mistet sine mest elementære menneskelige og demokratiske rettigheter.

Midt under krigens mørke lyste Atlanterhavserklæringen opp som en fakkell. De allierte maktenes fredsmål ble kunngjort i de stolte ordene:

«Etter den endelige ødeleggelse av nazisttyranniet er det maktenes håp å kunne skape en fred som vil gjøre det mulig for alle nasjoner å leve i sikkerhet innenfor sine egne grenser, og som vil trygge at alle mennesker i alle land kan leve sitt liv i frihet for frykt og nød.»

Disse ord kom som en forjettelse til en forpint menneskehet. Den sosialistiske arbeiderbevegelsen så i dem et løfte om virkeliggjørelsen av idealer og ønsker som arbeiderbevegelsen alltid har satt i første rekke.

Siden krigen sluttet, er menneskeheten ikke kommet nærmere de målene som ble stilt opp i Atlanterhavserklæringen. Kampen for menneskerettighetene går videre. Den sosialistiske arbeiderbevegelsen står i dag som den fremste forkjemper for folkenes frihet. Den ser i den demokratiske sosialisme det eneste middel til å virkelig gjøre det mål å skape en fredelig og trygg framtid.

Den demokratiske sosialismen forener frihet og plan. Respekt for vilje til å bygge ut folkets rett til frihet blir i den demokratiske sosialismen forenet med en klar erkjennelse av behovet for en økonomisk nyorientering og planlegging som kan innfri folkenes krav på å leve i frihet fra frykt og nød.

Demokrati betyr tankefrihet og trosfrihet, frihet for det talte og skrevne ord, møtefrihet og organisasjonsfrihet, og samme rett for kvinner og menn. Demokrati betyr rettssikkerhet, og trygging av mennesket mot vilkårlighet og terror.

Demokrati betyr retten til fri kritikk og full offentlig kontroll med statsmaktenes disposisjoner.

Folket skal ved frie og hemmelige valg utpeke representanter, som under ansvar overfor folket skal gi staten lover. Ikke noen andre kan gjøre dette. Loven står over alle.

Den sosialistiske arbeiderbevegelsen vil høytidelig bekjenne seg til disse grunnleggende demokratiske prinsipper. De har alltid vært bestemmende for den nordiske arbeiderbevegelsen, og de har mer enn noe annet sted blitt virkeliggjort i de nordiske land. Bare på den absolutte åndsfrihets grunn kan det skapes slike forhold som kulturfolk vil leve under.

De som lider under frykt og nød, kan ikke kjenne seg som frie mennesker. Sosial trygghet og et sikkert eksistensgrunnlag er en betingelse for et virkelig kulturliv. Retten til arbeid og utdanning, retten til ferie og hvile, og retten til en forsvarlig bolig, må sikres for alle. En sosial lovgivning som sikrer syke og gamle et rimelig utkomme, som skaper trygd mot inntektstap som følge av arbeidsløshet og ulykker, og som bidrar til å gi menneskene trivsel og lykke, er selvfølgelig og uavviselig i et demokratisk samfunn. Den nordiske sosialistiske arbeiderbevegelsen vil ut fra dette syn virke for den sterkest mulige utbygging og modernisering av den sosiale lovgivning.

Målet for den sosialistiske samfunnspolitikken er en gradvis forandring av de økonomiske forhold, slik at alle blir sikret et menneskeverdig liv og en rettferdig andel i produksjonens avkastning.

På samfunnsviktige områder som direkte berører de brede lag av folket i dets daglige liv, og som er av avgjørende betydning for

tilfredsstillelsen av deres viktigste behov, må det være en oppgave gjennom samfunnsmessige tiltak og økt offentlig kontroll å vareta folkets interesser. Forutsetningen for en høy standard for et folk er at en unngår økonomiske kriser, og at næringslivet blir utviklet til større effektivitet. Det er i hele folkets felles interesse at de naturlige rikdomskildene blir nyttet ut i størst mulig utstrekning og til gagn for hele samfunnet.

Ved høvelige tiltak bør samfunnet øke interessen for den tekniske forskingen, for å fullkommengjøre produksjonsmetodene og for en øking av produktiviteten. Det må under dette tas hensyn til arbeidernes behov for hvile og avspenning. Formålet med den økende produksjonen må være å høyne folkets levestandard, og ikke å skape rikdom for et fåtall.

Der virkelige fordeler kan vinnes for folket og samfunnet, eller der hvor private bedrifter ikke nytter produksjonsmidlene i samfunnets interesser, bør det offentlige helt eller delvis overta den økonomiske ledelsen av sentrale produksjonsområder som høver for det.

Hvor det private initiativ ikke disponerer tilstrekkelig økonomisk styrke til en hensiktsmessig utvikling og forvaltning av bedrifter av stor betydning for samfunnsøkonomien, bør det skje en samordning av det offentlige og private initiativ.

Den nordiske arbeiderbevegelsen ser dessuten kooperasjonen som et viktig ledd i arbeidet for å nå fram til økonomisk demokrati.

Sosialisering i form av statsbedrifter er således en av veiene blant flere.

Arbeiderorganisasjonene må målbevisst arbeide for å skape et demokrati på arbeidsplassene, og for gjennom sine representanter å trekke arbeiderne inn i bedriftenes og næringenes drift og forvaltning, og i samfunnets forskjellige forvaltningsorganer. Fagbevegelsen som i seg selv er en demokratisk institusjon, er motstander av enhver tvang som ikke er nødvendig på grunn av sterke samfunnsmessige interesser. Den sosialistiske bevegelsens innsats for å vinne over de samfunnsskadelige virkningene av kapitalismens ukontrollerte og ubundne herrevelde over produksjonsmidlene og naturrikdommene, er et løfte om frihet for hele folket.

Et sterkt kulturfellesskap forener de nordiske folk, og arbeiderbevegelsen ser det som en oppgave av den største betydning å forsterke og ytterligere utdype de nordiske forbindelser. Hvert tiltak som tjener dette formål, må få aktiv støtte.

Med opprettholdelsen av de enkelte lands selvstendighet, ser den nordiske arbeiderbevegelsen det som en ytterst viktig oppgave

at det nordiske samarbeidet utvides på det økonomiske og handelspolitiske område.

Arbeiderbevegelsen oppfordrer regjeringene i de nordiske land til å oppnevne sakkyndige utvalg, som permanent skal arbeide med felles nordiske saker.

Det nordiske samarbeid må ses som et ledd i det mellomfolkelige samarbeidet, som for arbeiderbevegelsens vedkommende finner sted innenfor den internasjonale fagbevegelsen og mellom de demokratiske sosialistiske partiene, og som for statenes vedkommende finner sted innenfor De forente nasjoner.

Erfaringene har lært oss at ikke noe land er virkelig trygget så lenge freden og friheten er truet noe sted i verden. Alle nasjoner plikter å delta i samarbeidet mellom folkene, og i arbeidet for verdens fred.

Den nordiske arbeiderbevegelsen ser i et omfattende internasjonalt samarbeid som vender seg mot alle krigstendenser og aggressive makters erobringsslyst, den virkelige garanti for den verdensfreden som alle folk lengter etter. I dette internasjonale samarbeidet bør de beseirende nasjoner ta del på like fot. De demokratiske krefter i disse land bør få støtte og hjelp i sitt tunge gjenreisingsarbeid, både av hensyn til en framtidig tillitsfullhet og demokratisk utvikling i verden.

Åndelig frihet, sosialt og økonomisk demokrati er målet for den nordiske sosialistiske arbeiderbevegelsen.

Vår oppgave er å gjøre denne demokratiske sosialismen til en virkelighet i våre land.

Konferansen sender sin hilsen og appell til de nordiske folk om å slutte opp om den demokratiske sosialismen. For av den avhenger det om verdens folk i framtiden skal kunne leve et liv i frihet, trygghet og fred.

Referat av konferansens forhandlinger er trykt som protokoll: Den nordiske arbeidskonferanse i Oslo 29. og 30. august 1947.

Internasjonale forbindelser.

Etter krigen har det internasjonale samarbeidet mellom sosialistpartiene i Europa blitt stadig mer omfattende, selv om det på grunn av den politiske spenningen mellom øst og vest støter på mange og store vansker.

I løpet av året har det vært holdt to store konferanser hvor nærmere 20 arbeiderpartier har vært representert. På den første som fant sted i Zürich 6.—8. juni, deltok Rolf Gerhardsen og Haakon Lie som utsendinger fra vårt parti; på den annen konferanse i Antwerpen 28.—30. november møtte Haakon Lie. Begge konferansene drøftet en rekke politiske og organisasjonsmessige oppgaver.

Aase Lionæs var vår utsending på landsmøtet i ungarske arbeiderpartiet. Natvig-Pedersen representerte oss på det tsjekkosllovakiske sosialdemokratis kongress. Jon Sannes var til stede på det tyske sosialdemokratis årsmøte.

Partikontoret har også bistått ved en rekke møter for utenlandske gjester, i Norge. •Det er bl. a. arrangert større møter for sekretæren i det engelske arbeiderparti Denis Healey, og den tidligere amerikanske visepresident Henry Wallace.

Samlingsspørsmålet påny.

I mars måned ble samlingsspørsmålet tatt opp på ny, denne gang gjennom Vestfold faglige Samorganisasjon. Den 19. mars la Samorganisasjonens forretningsutvalg fram et forslag til samlingsgrunnlag som samme dag ble behandlet og enstemmig vedtatt av fellesmøtet av de to arbeiderpartier i Tønsberg, og enstemmig tiltrådt av et felles fagforeningsstyremøte.

Forslaget hadde denne ordlyd:

Vestfoldforslaget.

Arbeiderrørsla i Norge har nådd fram til den maktstillingen den i dag inntar, gjennom en samling av alle de kreftene som ville skape et norsk samfunn bygd på rettferd og trygge økonomiske kår for folket. Det nære samarbeid mellom den faglige og politiske grenen av bevegelsen la sammen med arbeidsfolkets sterke samhold og solidaritett grunnlaget for det arbeiderflertallet i Norges Storting som i dag gjør det mulig å virkeliggjøre arbeiderorganisasjonenes store mål.

Erfaringene fra mange andre land viser på den annen side på en tragisk måte hva politisk splittelse og indre strid fører til. Fascismens og nazismens seier i en rekke europeiske land hadde aldri vært mulig om arbeiderklassen hadde stått samlet. Den største

tragedien i menneskehetens historie — den annen verdenskrig — ville trolig aldri ha funnet sted, om ikke den organiserte arbeiderklassen gjennom sin egen splittelse hadde lagt veien åpen for fascismen.

Vi må lære av erfaringene både fra vårt eget og fra andre land. Demokratiet, friheten og freden kan varig bare trygges ved at arbeidsfolket i alle land står samlet til vern om dem.

Gjennom langvarige forhandlinger sommeren 1945 ble et grunnlag lagt til rette for en samling mellom Det norske Arbeiderparti og Norges kommunistiske Parti. Et felles program ble arbeidet ut og godkjent av begge partiene. For hele den norske arbeiderklassen var det derfor mer enn et vonnbrott at samlingsforhandlingene ikke førte fram. Det svære arbeidet Arbeidernes faglige Landsorganisasjon hadde lagt ned gjennom sin sekretær, Gunnar Bråthens oppofrende innsats ble gjort til intet på grunn av mangel på tillit. Den politiske samlingen ble torpedert i det øyeblikk alle trodde at den ville bli virkeliggjort.

Ett og et halvt år er gått siden den gangen, og det er ingen ting som tyder på at Landsorganisasjonen er i stand til å finne et holdbart grunnlag for å ta samlingsforhandlingene opp på ny. Det spørsmålet reiser seg derfor om ikke arbeiderne kan gjøre slutt på en uholdbar situasjon vel sjøl å virkeliggjøre samlingen på det grunnlaget som Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i sin tid la til rette.

Den politiske samlingen av den norske arbeiderklassen kan og må gjennomføres. Vi tror at det kan skje etter disse retningslinjene:

I alle kommuner landet over bør de faglige utvalgene (eller hvis det ikke er nedsatt faglige utvalg, styrene i fagforeningene) kalle inn de to arbeiderpartienes styrer for å få dem til å godkjenne det grunnlaget for samling som vi har trukket opp nedenfor. Siden blir forslaget sendt over i fagforeningene og lagene i de to partiene for at medlemmene sjøl kan ta standpunkt til forslaget. Når avstemningen er foretatt, sendes resultatet over til Samorganisasjonene, som igjen oversender dem til Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Grunnlaget for samlingen og det medlemmene må stemme for og mot er følgende framlegg:

1. Sammenslutning av de to partier til ett parti uten organiserte fraksjoner.
2. Sammenslutningen skjer på det politiske grunnlaget som er fastlagt i samlingsprogrammet av juni 1945. Programmet

utdypes og konkretiseres på samme måte som det nye arbeidsprogrammet til Det norske Arbeiderparti.

3. Pressespørsmålet løses på grunnlag av en avis på hvert sted. I Oslo utgis «Friheten» og «Arbeiderbladet» under felles redaksjon og ledelse.

Redaktøren velges på samlingskongressen. I andre byer hvor begge partier har avis, søkes sammenslutningen løst ved forhandlinger mellom de lokale avdelinger. Hvis disse ikke blir enige, avgjøres saka av Sentralstyret for det sammensluttede parti.

4. Sammenslutning av de to partier fullbyrdes av en samlingskongress med 400 representanter, hvor hvert av de to partier er representert i forhold til den styrke i stemmetallene de oppnådde ved stortingsvalget 1945.
5. Sentral- og landsstyret for det nye partiet velges av samlingskongressen etter det prinsipp at de dyktigste skal velges uten hensyn til tidligere partimedlemskap.
6. Tidspunktet for samlingskongressen fastsettes så tidlig det er praktisk mulig.

Når det samlede resultat for avstemningen foreligger i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, vil denne ha et nytt materiale til å bedømme mulighetene for et nytt framstøt for å virkeliggjøre den politiske samlingen i Norge.

Tiden er kommet da arbeidsfolket og de framstegsvennlige kreftene i landet vårt samles for å bygge landet og trygge folkets framtid.»

Da dette forslaget ble kjent, vakte det nye forhåpninger om muligheten for samling. Forslaget ble behandlet av en rekke fagforeninger og faglige samorganisasjoner som ga det sin tilslutning.

Til Arbeidernes faglige Landsorganisasjon strømmet der inn krav om at Landsorganisasjonen skulle ta initiativet til nye forhandlinger og å innkalle en samlingskongress på grunnlag av Vestfold-forslaget.

For å bidra til å skaffe størst mulig klarhet om de to arbeiderpartiers stilling til samlingsspørsmålet, rettet formannen i Vestfold faglige Samorganisasjon, Ole A. Kiste, i april følgende henvendelse til Martin Tranmæl og Peder Furubotn:

Brev fra O. A. Kiste.

Kamerater.

Dere to har utover i arbeiderbevegelsen fått hovedskylden for at samlingen av arbeiderklassen ikke førte fram. Som gammel kamerat av dere begge kjenner jeg til deres store innsats for arbeiderklassen, så vel i fred som under krigen.

Jeg er derfor overbevist om at ingen av dere vil gå mot den sterke vilje som er til stede blant hele den norske arbeiderklasse for politisk samling av arbeiderbevegelsen. De siste ukers utvikling gir oss alle det mest håndgripelige bevis for hvor sterk samlingstrangen er, tvers gjennom partigrensene. På grunnlag av dette tillater jeg meg å stille dere begge to følgende spørsmål:

1. Er dere uten forbehold enige i det samlingsgrunnlag som er fastlagt av Vestfold faglige Samorganisasjon, Vestfoldforslaget?
2. Hvis dere svarer klart bekreftende på punkt 1, vil jeg ta opp forslag om at Landsorganisasjonen medvirker ved innkallelsen av en samlingskongress i samsvar med Vestfoldforslaget. Deres svar på foranførte møtesees senest 25. april d. å.. Jeg anser deres svar som helt avgjørende for samlingsarbeidets videre forløp og at dette brev og deres svar derfor må være gjenstand for full offentliggjørelse.

Vedlegger Vestfoldforslaget og en del av organisasjonenes behandling av samme.

Furubotns svar.

Den 5. mai ble Furubotns svar offentliggjort i «Friheten». Det hadde følgende ordlyd:

Kjære Ole Andersen Kiste, Tønsberg.

Det spørsmål du ønsker jeg skal svare på er:

«Er dere — Martin Tranmæl og Peder Furubotn — uten forbehold enig i det samlingsgrunnlag som er fastlagt av Vestfold faglige Samorganisasjon, Vestfoldforslaget?»

Jeg er uten forbehold enig i dette forslaget. Grunnen til dette mitt uforbeholdne standpunkt er denne klare formulering i Vestfoldforslaget:

«Sammenslutningen skjer på det politiske grunnlaget som er fastlagt i samlingsprogrammet av juni 1945. Programmet utdypes og konkretiseres på samme måte som det nye arbeidsprogrammet til Det norske Arbeiderparti.»

Ingen trenger å ta feil av hva dette betyr. «Samlingsprogrammet av juni 1945» er framleis det politiske program for Norges kommunistiske Parti. Min stilling til Vestfoldforslaget er således klar.

Det store og grunnleggende spørsmål blir nå at vi alle — også du og jeg — handler ærlig og oppriktig i samsvar med den politikk som kommer til uttrykk i Vestfoldforslaget, og tilegner oss den ånd og karakter som er en nødvendig forutsetning for å modne og nå fram til en samling av arbeiderklassens krefter. Nettopp i dette spørsmål er det, ikke minst siden du og dine kamerater tok opp Vestfoldforslaget, kommet til syne foreteelser som signaliserer en uhyre fare. Denne fare består bl. a. i at gode kamerater som godkjenner og stemmer for dette forslaget, ikke har karakter, kraft og styrke til å handle i samsvar med den stemme de har gitt. Det må nemlig være klart for alle at Vestfoldforslaget forplikter enhver av oss som stemmer for det, å vende seg mot de negative og bedrøvelige foreteelser som høyrefløyen i den politiske arbeiderbevegelse har tatt opp i sin virksomhet, foreteelser som hemmer og krysser den store oppmarsj til samling av arbeiderklassens, av folkets og nasjonens krefter, av alle de krefter som oppriktig kjemper for fredens, demokratiets og sosialismens store sak, mot reaksjonens og krigens fryktelige pest ute og heime.

For å virkeliggjøre Vestfoldforslaget og nå fram til en organisatorisk sammenslutning av Det norske Arbeiderparti og Norges kommunistiske Parti er det nødvendig at vi alle — først og fremst vi som er tillitsmenn i arbeiderbevegelsen — virkelig forstår å skjelne mellom det negative og det positive i vår bevegelse, kjemper mot det første og for det andre, — kjemper og seirer over den negative politikk som høyrefløyen fører. Erfaringen viser altså på nytt at plattformer, programmer eller liknende «samlingsvedtak» ikke hjelper fram samlingen så lenge de blir praktisert som papirbestemmelser og ikke som en rettleiing til handling.

Vestfoldforslagets linje i spørsmålet om å skape «et holdbart grunnlag for å ta samlingsforhandlingene opp på ny» er oppfordringen i det til fagforeningene, medlemmene og avdelingene av de to arbeiderpartiene i alle landets kommuner, om å komme sammen og behandle samlingsspørsmålet. Den trygge, farbare veg for å behandle og virkeliggjøre samlingspolitikken i Vestfoldforslaget, er derfor denne:

Medlemmene, tillitsmennene i de to arbeiderpartiene, i fagorganisasjonen, fra toppen og nedover og omvendt, tar til i det små, steg for steg, med å komme i kontakt med hverandre — slik

som under krigen: Vi snakker ut om tingene, konsoliderer kreftene, løser de små oppgavene praktisk, løser de store oppgavene, viser at vi er hederlige mennesker, innstiller den indre kamp i arbeiderbevegelsen, lar «Arbeiderbladet» og «Friheten» vende våpnene utad mot reaksjonens og krigens talsmenn, forsvarer folkets og nasjonens interesser mot landets fiender av enhver art.

Blir Vestfoldforslaget behandlet og praktisert i organisasjonene og i samfunnslivet i denne ånd, båret oppe av dette revolusjonære moralprinsipp, er vi i nøye samsvar med vår nasjonale og sosialistiske samvittighet. Å ta steg på denne vegen vil gjøre samlingen til en realitet, og vi vil nå fram til organisatorisk sammenslutning av Det norske Arbeiderparti og Norges kommunistiske Parti. La oss derfor — også du og jeg — hjelpe til, slik at Vestfoldforslaget blir behandlet og praktisert på en nyttig og verdig måte.

Dette er vegen vi må gå.

Jeg har ikke noe høyere ønske enn å få gå sammen med deg og andre kamerater på denne vegen.

Kjære Kiste! Dessverre modnes vi i langsomt tempo når det gjelder spørsmålet om å komme til full klarhet over at det nettopp er arbeiderklassen som har plikt til å gjøre seg til ett med nasjonen, med folket vårt, med landet vårt, ved å ta opp i sin klassepolitikk alle interesser og behov som tjener livet, eller har livets rett i det norske folk. Denne samlingspolitikk som arbeiderbevegelsen, arbeiderklassen, må føre — både den politiske og organisatoriske del — er det vår oppgave å gjøre til en lojal, dyktig og verdig tjener for hele folket.

Dette er loven i livet.

La oss komme sammen og drøfte dette viktige spørsmål.

Ljan, den 22. april 1947.

Med håndslag

P. Furubotn.»

Tranmæls svar.

«I anledning av din forespørsel av 11. ds. henviser jeg til fellesstyrets innstilling som jeg var med på og som ble godkjent av Det norske Arbeiderpartis landsmøte og Arbeidernes faglige Landsorganisasjons kongress. Da Vestfoldforslaget faller helt i tråd med fellesstyrets innstilling og våre hovedorganisasjoners vedtak, sier det seg selv at jeg uten noe som helst forbehold er enig i det.

Med solidarisk helsing!

Martin Tranmæl.»

L.O.s sekretariat vedtok i møte 13. mai å rette denne henvedelse til Arbeiderpartiet og Kommunistpartiet:

L.O.s henvendelse til partiene.

Fagkongressen i mai 1946 godkjente det arbeid sekretariatet hadde gjort for å medvirke til en organisatorisk sammenslutning av Det norske Arbeiderparti og Norges kommunistiske Parti, men måttet erkjenne at dette arbeid ikke hadde ført til et positivt resultat. Kongressen fastslo derfor at «den eneste mulighet for samling ligger da i oppslutning om det parti som i snart 60 år i nøye samarbeid med fagorganisasjonen har samlet arbeidsfolket i Norge Det norske Arbeiderparti.»

Kongressen ga videre sekretariatet den fullmakt, at «skulle det i kongressperioden inntre en ny situasjon ved at kommunistpartiet tar en positiv stilling til organisatorisk samling, har sekretariatet kongressens bemyndigelse til å medvirke til å få samlingen realisert.»

En slik ny situasjon kunne ikke sees å foreligge det første året etter kongressen.

I store distrikter er spørsmålet om organisatorisk sammenlutning i den senere tid aktualisert ved det såkalte «Vestfoldforslaget» (som vedliggjer som bilag). Vestfoldforslaget har senere fått tilslutning fra flere samorganisasjoner og faglige utvalg, mange fagforeninger og verkstedklubber, og fra avdelinger av begge partier. De har henvendt seg til sekretariatet med anmodning om å medvirke til en samling i samsvar med forslaget.

Sekretariatet er oppmerksom på at det politiske grunnlaget for samlingen ble fastlagt allerede ved forhandlingene i 1945, i utkastet til samlingsprogram som ble godtatt av begge partiene. Ingen av partiene har senere gått fra sin godkjennelse av dette programmet. Hvis det er på det rene at *viljen til organisatorisk sammenslutning* er til stede, ser vi det derfor som en lett sak for en samlingskongress, som Vestfoldforslaget sier, å utdype og konkretisere dette programmet «på samme måte som det nye arbeidsprogrammet til Det norske Arbeiderparti».

Sekretariatet godtar Vestfoldforslaget, punktene 1—6, som grunnlag for å fullbyrde sammenslutningen.

Det er imidlertid bare de to partier som kan klarlegge om det nå er inntrådt den nye situasjon kongressen forutsatte for at sekretariatet kan foreta seg noe i saken. Stillingen er videre den, at hvis sammenslutningen skal fullbyrdes innen rimelig tid, må det ganske hurtig bringes på det rene om slik ny situasjon foreligger.

Tiden nærmer seg raskt for kommunevalgene til høsten, og det er ikke i arbeidsfolkets interesse at det er uklarhet om de grunnleggende partimessige forhold.

Det må derfor straks bringes på det rene om forutsetningene er til stede for en sammenslutning i nær framtid.

Sekretariatet mener dette bare kan klarlegges ved at de to partier gir et klart og uforbeholdent svar på disse spørsmål:

1. Er partiet villig til å fullbyrde en organisatorisk sammenslutning etter Vestfoldforslaget, punktene 1—6 ?
2. Er partiet villig til å delta i en samlingskongress som nevnt i forslagens punkt 4 innen 1. juli d. å.?

Da det uansett svarenes innhold er viktig å få dette hurtig klarlagt, ber vi om partiens skriftlige svar innen *lørdag 24. mai d. å.*»

Det norske Arbeiderparti svarer ja.

Sentralstyret sendte dette svaret:

- «1. Etter generell bemyndigelse av landsmøtet 1945 og senere landsstyremøter, erklærer sentralstyret at Det norske Arbeiderparti er villig til å fullbyrde en organisatorisk sammenslutning etter Vestfoldforslaget, punktene 1—6.
2. Det norske Arbeiderparti er rede til å delta i en samlingskongress som nevnt under forslagens punkt 4, innen 1. juli d. å.

Med solidarisk hilsen

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

Trygve Bratteli.»

Et svar med forbehold fra Kommunistpartiet.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.
Sekretariatet.

Vi bekrefter mottakelsen av Deres skriv av 13. mai d. å., hvor sekretariatet stiller de to arbeiderpartier disse spørsmål:

- «1. Er partiet villig til å fullbyrde den organisatoriske sammenslutning etter Vestfoldforslaget, pkt. 1—6?
2. Er partiet villig til å delta i en samlingskongress som nevnt i forslagens punkt 4 innen 1. juli d. å.?»

Sekretariatet har ønsket et svar innen 24. mai. Det har på denne tid ikke vært mulig å forelegge henvendelsen på vanlig organisasjonsmessig måte for partiets medlemmer og avdelinger.

Partiets sentralstyre har sammen med landsstyrets medlemmer fra de nærmestliggende distrikter behandlet henvendelsen og vil uttale:

I samsvar med den stilling partiets medlemmer på en rekke steder (i fagforeningsmøter, fellesmøter av de to arbeiderpartier og distriktskonferanser) har tatt til Vestfoldforslaget vil sentralstyret uttale sin tilslutning til dette, som forutsetter at en sammenslutning av Det norske Arbeiderparti og Norges kommunistiske Parti skal skje på «det politiske grunnlag som er fastlagt i samlingsprogrammet av juni 1945», dvs. på grunnlag av et politisk program og en politisk virksomhet som fører det norske folk fram til det sosialistiske samfunn.

Idet vi viser hertil vil sentralstyret gi følgende svar på sekretariatets to spørsmål:

1. Vi er villig til å fullbyrde en organisatorisk sammenslutning etter Vestfoldforslaget, punktene 1—6, og etter retningslinjene i Vestfoldforslaget, som går ut på at medlemmene i fagforeningene og partilaga sjøl skal behandle og ta standpunkt til forslaget.

2. Partiet er villig til å delta i en samlingskongress så snart det er praktisk mulig (jfr. Vestfoldforslagets punkt 6) og når begge arbeiderpartier i kameratslig samarbeid i praksis har vist viljen til å gjennomføre samlingsprogrammet av 1945 slik som det allerede er begynt på enkelte steder. Det er den politiske enighet som er forutsetningen for dannelsen av ett parti uten organiserte fraksjoner.

I tiden før samlingskongressen må medlemmene i de to arbeiderpartiene i sine grunnorganisasjoner, i fagforeningene og andre masseorganisasjoner oppta samlingsprogrammet til behandling, utdype og berike det ut fra dagens situasjon. Da vil samlingskongressens politiske og organisatoriske resultat bli et mektig steg framover i kampen for det sosialistiske Norge.

Vi vil derfor oppfordre sekretariatet til straks å innkalle representanter fra de to arbeiderpartiers sentralstyret for å drøfte den politiske og organisatoriske forberedelse av kongressen.

Med kameratslig hilsen

NORGES KOMMUNISTISKE PARTI

Sentralstyret

Emil Løvlien.»

Vårt partis svar var et uforbeholdent ja. Det kan en ikke si om Kommunistpartiets. L.O.s sekretariat innkalte representanter for Kommunistpartiet til en konferanse for å få nærmere presisert innholdet i partiets forbehold. Konferansen ble holdt 28. mai.

Etter denne konferanse sendte sekretariatet ut denne melding:

Den 13. mai vedtok Landsorganisasjonens sekretariat å rette en forespørsel til Det norske Arbeiderparti og Norges kommunistiske Parti om partiene uten forbehold var villig til å fullbyrde en organisatorisk samling på grunnlag av det såkalte Vestfoldforslag, og om de i så fall var villig til å delta i en samlingskongress innen 1. juli i år.

Henvendelsen ble gjort etter at en lang rekke faglige organisasjoner og organisasjoner tilsluttet de to arbeiderpartiene hadde behandlet og gitt sin uforbeholdne tilslutning til forslaget fra Vestfold faglige Samorganisasjon om samling, og stilt krav om at Landsorganisasjonens sekretariat skulle ta initiativet til å bringe samlingsen i stand på dette grunnlag.

Den 24. mai forelå svar fra begge partiene.

Det norske Arbeiderparti erklærte uten forbehold at det godtok Vestfoldforslaget som samlingsgrunnlag, og at partiet var rede til å delta i en samlingskongress innen 1. juli i år.

Svaret fra Norges kommunistiske Parti var derimot formet slik at sekretariatet nærmest betraktet det som et avslag.

Sekretariatet vedtok derfor i møte den 27. ds. at Landsorganisasjonens ledelse skulle ta en konferanse med representanter for N.K.P. for å få nærmere klarlagt innholdet av partiets sterke forbehold når det gjaldt sammenkalling av samlingskongressen.

En slik konferanse ble holdt den 28. ds. mellom Landsorganisasjonens ledelse og 2 representanter for N.K.P. Partiets representanter henviste under denne konferanse til N.K.P.'s skriftlige svar, hvor det blant annet heter:

«Partiet er villig til å delta i en samlingskongress så snart det er praktisk mulig (jfr. Vestfoldforslagets pkt. 6) og når begge arbeiderpartier i kameratslig samarbeid i praksis har vist viljen til å gjennomføre samlingsprogrammet av 1945, slik som det allerede er begynt på enkelte steder. Det er den politiske enighet som er forutsetningen for dannelsen av et parti uten organiserte fraksjoner.»

Videre framholdt de at deres parti finner en bred behandling av det politiske grunnlag for samlingen nødvendig, før samlingskongressen kan innkalles.

Sekretariatet for Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, som holdt møte i dag, må etter det svar som foreligger fra Norges kommunistiske Parti og den konferanse som ble holdt med repre-

sentanter for dette parti konstatere at det heller ikke denne gang er mulig å få i stand en organisatorisk samling av de 2 arbeiderpartier.»

Med dette er det brakt fullstendig klarhet i spørsmålet: Det norske Arbeiderparti er villig til umiddelbart å gjennomføre samling på grunnlag av Vestfoldforslaget. Norges kommunistiske Parti inntar framleis en negativ stilling til samlingsspørsmålet. Det er dette sekretariatet for Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har tatt til etterretning. En kan da bare vise til kongressens vedtak sålydende:

«Den eneste mulighet for samling ligger da i oppslutning om det parti som i snart 60 år i nøye samarbeid med fagorganisasjonen har samlet arbeidsfolket i Norge. Kongressen oppfordrer derfor alle fagorganiserte arbeidere som vil samling, til å slutte opp om Det norske Arbeiderparti.»

Stipendier.

Conrad Mohrs legats renteinntekter etter krigen er bare det halve av hva den var før krigen. Om det skulle deles ut 2 stipendier, ville disse bli for små til et 6 måneders opphold i utlandet. Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, Arbeidernes Opplysningsforbund og partiet besluttet derfor å yte bidrag til et stipendium etter disse regler:

Holtermann Knudsens stipendium.

Statutter.

- § 1. Midlene skaffes til veie ved bidrag fra:
Arbeidernes faglige Landsorganisasjon,
Arbeidernes Opplysningsforbund og
Det norske Arbeiderparti, som hver yter kr. 2 000.— årlig.
- § 2. Stipendiet utdeles til en av søkerne til Conrad Mohrs legat for vitenskapelige eller praktiske studier av sosialismen. Som grunnstipendium utdeles et beløp som svarer til årets porsjon av Conrad Mohrs legat. Det overskytende beløp fordeles av det under § 3 nevnte utvalg, under hensyntagen til omkostningene ved det av de respektive kandidater planlagte reiser og studieoppgaver.

- § 3. Sentralstyret i Det norske Arbeiderparti eller et utvalg som sentralstyret nedsetter, avgir innstilling om hvem som bør komme i betraktning ved årets utdeling. Utdelingen foretas av et utvalg som består av:
- 2 representanter for Arbeidernes faglige Landsorganisasjon,
 - 2 —»— Arbeidernes Opplysningsforbund,
 - 2 —»— Det norske Arbeiderparti.
- § 4. Den som mottar stipendiet skal oppholde seg minst 6 måneder i utlandet, fortrinnsvis utenfor de skandinaviske land. Etterat oppholdet i utlandet er avsluttet, skal stipendiaten sende melding om sitt utenlandsopphold, sitt arbeid og sine studier til utdelingsutvalget.

Innstilt til Conrad Mohrs stipendium var Oddleif Fagerheim og Gunnar Sand.

Oddleif Fagerheim ble tildelt stipendiet. Gunnar Sand fikk så Holtermann Knudsens stipendium.

Tiden Norsk Forlag.

Tiden Norsk Forlag, som partiet startet i 1933, ble fra 1. juli overtatt av nytt selskap med Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, Norges Kooperative Landsforening, partiet og en rekke fagforbund som aksjonærer.

Tidsskriftet «Kontakt».

Partiets tidsskrift «Det 20de Århundre» ble ikke utgitt etter frigjøringen. Tidsskriftet var et utpreget partitidsskrift som bare hadde en liten lesekrete. Etter frigjøringen meldte behovet seg for et noe friere forum for drøftelse av tidens problemer og som også kunne rekke ut i kretser utenom partiet. Landsstyret bemyndiget i møte i februar sentralstyret til å gi ut et slikt tidsskrift, og det resulterte i utgivelsen av «KONTAKT» som månedstidsskrift fra april. Torolf Elster ble tilsatt som redaktør. En valgte aksjeselskapsformen med partiet som hovedaksjonær som forretningsform.

Arbeiderbladet.

Året 1947 har i økonomisk henseende vært en stor påkjenning for norsk presse. Utgiftstigningen har ikke på langt nær vært dekket med de nødvendige tillegg i avisenes priser. Under vanskelighetene med å holde stabiliseringslinjen ble søknader om prisreguleringer avslått gjentakende ganger i slutten av 1946 og i første halvår 1947. Dette førte til at avisene oppnevnte en krisekomité som omsider fikk gjennomført noen reguleringer. Fra 1. september ble således all annonserabatt sløyfet i Oslo-avisene, og for de siste måneder av året har dette bidratt til økning av annonseinntektene. I desember ble det gitt adgang til å forhøye abonnementsprisene i alle Oslo-avisene med 4 kroner året fra 1. januar 1948. Denne prisregulering vil således først gjøre seg gjeldende i 1948.

Arbeiderbladets opplag er stabilisert i 1947. Abonnenttallet i Oslo viser stigning og også løssalget øker.

Arbeiderbladets annonsemengde er økt også i 1947, men ennå mangler det mye på at Oslo-arbeiderne bruker sin egen avis som annonseorgan.

Partipressen.

Beretning fra Arbeiderpressens Samvirke.

Antall aviser.

Ved utgangen av 1947 kom ut 42 partiaviser mot 44 i 1940 og 40 i slutten av 1946. De aviser som kom ut i 1940 men ikke i dag er Gjallarhorn, Førde og Folkets Frihet, Kirkenes. Den første er gått sammen med Sogn Folkeblad og den siste med Finnmarken, som nå kommer ut i Vadsø mot før krigen i Vardø.

Siden 1946 har vi fått 3 nye aviser, nemlig Romsdal Folkeblad, Molde, som har kommet ut som dagblad siden 19. april 1947, og Vestfinnmark Arbeiderblad, Hammerfest, som kommer ut 3 ganger ukentlig fra 23. mai 1947. Fra 7. oktober 1947 har Follo, Ski, kommet ut igjen. Romsdal Folkeblad er gått inn som medeier i trykkeriet til Fylket (Bp.), Vestfinnmark Arbeiderblad trykkes i eget trykkeri, mens Follo trykkes i Moss Arbeiderblad.

Fra 1. april 1947 overtok vi Dunderlandsdølen, Mo i Rana. Avisen kommer nå ut som Rana Blad og antall utgivelsesdager er økt fra 2 til 3 ganger ukentlig.

Fremover, Narvik, har utvidet fra 4 ganger ukentlig til daglig. Helgeland Arbeiderblad fra 2 til 3 ganger ukentlig, Finnmarken utvidet fra 23. september d. å. til dobbelt så stort format som før. Denne avis var på grunn av trykningsforholdene stoppet i perioden 1. til 23. september. Det kan også nevnes at den 18. mars i år begynte samtrykking mellom Haugarland Arbeiderblad og 1ste Mai.

Den 1. mai 1947 sluttet Risør Arbeiderblad å komme ut, og avisens distrikt dekkes nå av Tiden, Arendal. Risør Arbeiderblad kom ikke ut før krigen.

Nedenstående oppstilling vil illustrere utviklingen, og en ser her at det ikke bare er antall aviser som er steget, men også antall utgivelsesdager for flere av våre aviser, mens 2 aviser ennå ikke er kommet opp i det antall utgivelsesdager de hadde i 1940.

År:	Dagblad	4 g. pr. uke	3 g. pr. uke	2 g. pr. uke	1 g. pr. uke	Sum:
1940	29	0	5	9	1	44
1946	25	2	4	9	0	40
1947	28	0	9	5	0	42

Trykkerisituasjonen.

I løpet av 1947 ble det tilført våre aviser atskillig trykkeri-utstyr, og det er riktig å si at de fleste avisene nå er kommet over de verste trykkerivanskene. Det er skaffet komplette trykkerier til Vestfinnmark Arbeiderblad, Hammerfest, Finnmarken, Vadsø, og Tiden, Arendal, foruten at en rekke trykkerier har fått sin kapasitet sterkt utvidet, bl. a. Moss Arbeiderblad og Nordlands Framtid, Bodø, som begge er skaffet nye flattrykkssrotasjoner.

Forbedringen i trykkerisituasjonen gir seg også uttrykk i det forhold at mens vi i 1946 hadde 11 aviser som leide trykning i trykkerier som vi selv ikke eide, så er antallet ved utgangen av 1947 redusert til 6, og for enkelte av disse arbeides det nå med anskaffelse av lokaler og utstyr for etablering av egne trykkerier.

Antall ansatte.

Ved utgangen av 3. kv. 1947 var det ansatt 880 personer i avisenes redaksjoner, forretningsavdelinger og de trykkerier som eies av avisene. (Arbeidernes Aktietrykkeri er således ikke tatt med). Dertil kommer 1 571 avisbud.

Avisenes opplag.

Ved utgangen av 1947 var partipressens samlede opplag ca. 315 000 ekspl., eller ca. 95 000 større enn i 1940. Avisenes opplag var ved utgangen av 1947 større enn ved årets begynnelse.

Avisenes økonomiske utvikling.

Også våre aviser har fått føle virkningene av den sterke utgiftsøkningen ved avisutgivelse, og det kan nevnes at utgiftene i 1947 var ca. 75 % større enn i 1939. Heldigvis har vi hatt en tilsvarende inntektsøkning.

Partipressens reorganisering.

Det viktigste som skjedde i 1947 når det gjelder arbeiderpressen, var vedtaket på L.O.s representantskap den 29. november om å gå til dannelsen av et aksjeselskap med en aksjekapital på 2 millioner kroner med det formål å fremme utviklingen av arbeiderpressen.

I vedtakets første punkt heter det:

«Arbeidernes faglige Landsorganisasjon går sammen med Det norske Arbeiderparti aktivt inn for å skape et sikkert økonomisk grunnlag for gjenreisningen av arbeiderpressen og trygge dens videre utvikling.»

Av aksjekapitalen skal L.O. og fagforbundene tegne seg for kr. 950 000.—, partiet kr. 950 000.— og avisene kr. 100 000.—. I styret er det forutsetningen at det skal sitte 3 fra fagorganisasjonen, 3 fra partiet og 1 fra avisene. Dette betyr at fagorganisasjonen kommer i et direkte organisasjonsmessig forhold til arbeiderpressen på like fot med partiet.

For å forberede dannelsen av dette selskap har sentralstyret og sekretariatet satt ned et utvalg som er sammensatt som følger:

Fagorganisasjonen:

Konrad Nordahl, L.O., formann.

I. B. Aase, L.O.

Hans Hegg, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.

Karl Furuskjegg, Norsk Kommuneforbund.

Partiet:

Oscar Torp, nestformann.

Trygve Bratteli.

Edmund Norén.

Johan Ona, sekretær.

En regner med at selskapet vil bli dannet i første halvdel av 1948.

Kvinnesekretariatet.

Kvinnesekretariatets medlemmer er: Åse Lionæs, formann, Ragna Karlsen, viseformann, Thina Thorleifsen, sekretær. De øvrige sekretariatsmedlemmer er: Klara Skoglund, Rachel Grepp, Emma Andersen, Rakel Seweriin med Lina Johnsen som første varamann. Sentralstyrets representanter i Kvinnesekretariatet er Håkon Lie, Kvinnesekretariatets representanter i Sentralstyret: Åse Lionæs og Ragna Karlsen med Rachel Grepp og Rakel Seweriin som varamenn.

Kvinnesekretariatets henstillinger til myndighetene:

Etter henstilling fra kvinnene i Sør-Trøndelag har Kvinnesekretariatet rettet henstilling til Forsyningsdepartementet med anmodning om at hjemmene måtte bli tilgodesett med tildeling av syltesukker, slik at husmødrene bedre kunne nyttiggjøre seg den frukt og bær som sommeren gir.

Likeledes etter henstilling fra Sør-Trøndelag har Kvinnesekretariatet sendt Finansdepartementet anmodning om å foreta endringer i de gjeldende regler for beskatning av alderstrygdede og andre pensjonisters inntekt. Som forholdet er i dag, er det mange gamle i vårt land som har en inntekt som ikke er tilstrekkelig til å leve de siste år uten bekymringer.

Etter anmodning fra kvinnene i Rogaland har Kvinnesekretariatet sendt Kirke- og Undervisningsdepartementet henstilling om at det ved utarbeiding av tegninger til nybygging og utbedring av skoler tas hensyn til behov for skolerom til kurser og demonstrasjoner av ymse slag.

Likeledes er det etter anmodning fra Rogaland henstillet til Kirke- og Undervisningsdepartementet om å ta opp til revisjon reglene for utdanning av lærere og lærerinner i praktiske fag, så det ble adgang til å spesialisere seg i disse fag uten å gå veien om vanlig lærerutdanning.

Dessuten er det fra samme fylke anmodet om å henstille til Yrkesopplæringsrådet om å innskjerpe reglene for utdeling av bidrag til yrkesopplæringskurser, og at det blir nedsatt kommunale nemnder til å forstå de kommunale yrkesopplæringskursene.

Enn videre er det henstillet til Kirke- og Undervisningsdepartementet etter anmodning av kvinnene i Rogaland om å innføre seksual-hygienisk undervisning i lærerskolen.

Etter forslag av Kvinnekonferansen i Haugesund den 14. og 15. juni 1947 ble henstillet til Sosialdepartementet om å ansette psykiatriker i hvert fylke til kontroll og hjelp for evnesvake og sinnsyke, og at pensjonsprisens størrelse blir fastsatt i overensstemmelse med leveomkostningene, da de som nå har syke i privatpleie, i stor utstrekning blir underbetalt.

Videre er etter anmodning fra kvinnenenes halvårsmøte i Østfold i september sendt Kirke- og Undervisningsdepartementet anmodning om en mer effektiv edruskapsundervisning i skolen.

Representasjon på jubileumsfester.

Ved 30-års jubileet i Askim Kvinneforening, ved 40-års jubileet i Krokstadellen Kvinneforening i oktober og ved Nymoens Kvinneforenings 35-års fest og Kråkerøy Kvinneforenings 10-års jubileum var Kvinnesekretariatet representert ved Emma Andersen.

Ved 40-års jubileet i Moss og Glemmen Kvinneforeninger var Kvinnesekretariatet representert ved Rachel Grepp. Ved Torsnes

Kvinneforenings 35-års jubileum ved Klara Skoglund, ved 40-års jubileet i Sagene Kvinnelag, Oslo, ved Ragna Karlsen og på Furnes Kvinneforenings 15-års jubileum ved Thina Thorleifsen.

Representasjon i andre land.

På det finske sosialdemokratiske kvinneforbunds landsmøte den 15., 16. og 17. mai var Kvinnesekretariatet representert ved Rakel Seweriin.

På De nordiske kvinners samarbeidsmøte i Stockholm i januar var Kvinnesekretariatet representert ved Thina Thorleifsen.

Bytte av talere i de nordiske land.

I henhold til de nordiske kvinners samarbeid har det vært utveksling av talere mellom Sverige, Finnland, Danmark og Norge.

Åse Lionæs har talt på et møte i Lund, Sverige. I forbindelse med den nordiske dagen talte Åse Lionæs i Trollhättan, Sverige. Ragna Karlsen talte i Jakobstad, Finnland, og Thina Thorleifsen i København.

Elsa Peräläinen, Finnland, talte på Østfoldkvinnenes møte ved Iddefjorden, Beda Jansson, Sverige, på Oslo- og Akershuskvinnenes møte på Grorud. Dagen ble for Norges vedkommende en suksess, idet omtrent alle fylker hadde arrangert møter med god tilslutning.

Representasjon på fylkesmøter og kurser.

På Østfoldkvinnenes årsmøte på Mysen var Kvinnesekretariatet representert ved Liv Tomter. På Møre- og Romsdalskvinnenes årsmøte møtte Astrid Skare som Kvinnesekretariatets representant.

På Akershuskvinnenes årsmøte, Buskerud, og på Sør-Trøndelags årsmøte var Kvinnesekretariatet representert ved Rakel Seweriin. Likeledes representerte hun Kvinnesekretariatet på Rogalandkvinnenes studiekurs og på Buskerudkvinnenes studiekurs på Konnerudkollens Turisthotell.

På Hedmark fylkespartis årsmøte og på Hedmarkkvinnenes årsmøte i dagene 19.—20. april var Kvinnesekretariatet represen-

tert ved Åse Lionæs. Likeledes har hun representert Kvinnesekretariatet på studiekurset i Brandbu og på Hedmark.

På Oplandskvinnenes årsmøte på Brandbu, på Gudbrandsdalens formannskonferanse på Ringeby, på Telemarkskvinnenes årsmøte i Seljord og på Vestlandskvinnekonferansen i Haugesund i juni og på årsmøtet i Vest-Agder kvinneutvalg var Kvinnesekretariatet representert ved Thina Thorleifsen.

På Aust-Agder fylkesutvalgs årsmøte i Arendal møtte Emma Andersen.

På Inn-Trøndelags årsmøte i Kvinneutvalget på Røra i juni var Kvinnesekretariatet representert ved Klara Skoglund.

På Namdalen kvinneutvalgs årsmøte møtte som Kvinnesekretariatets representant Rachel Grepp.

På et 3 dagers studiekurs i Sogndal møtte som Kvinnesekretariatets representant Ragna Karlsen.

På Vestfold fylkeskvinnekonferanse representerte Aaslaug Aasland Kvinnesekretariatet.

Arbeiderkvinnenes kjøkkenutstilling.

I forbindelse med partiets 60-års jubileumsfestligheter i slutten av august åpnet Kvinnesekretariatet kjøkkenutstillingen sin i Folkets Hus. Utstillingen var besøkt av om lag 2 000 mennesker. I kjøkkenutstillingskomitéen satt Astrid Skare, Margit Evensen, Lillemor Erken Holmkvist og Thina Thorleifsen.

Fra 1. oktober ble Arbeiderkvinnenes Husstellkontor opprettet i samarbeid med Landsorganisasjonens kvinnenemnd og Arbeidernes Ungdomsfylking. Fra samme dato ansattes Lillemor Erken Holmkvist som Husstellkontorets husstellkonsulent. Fru Erken Holmkvist reiste siden på høsten til Hedmark, hvor hun foreviste kjøkkenutstillingen i samarbeid med Skog- og Landarbeiderforbundet på Disenå, Skotterud, Hoff i Solør. Utstillingen ble besøkt av om lag 3 000 mennesker på de nevnte steder. Ved siden av kjøkkenutstillingen demonstrertes den riktige maten på arbeidsplassen, skolefrokosten og demonstrasjonskurser i ernæringsspørsmål. Fra februar og utover våren drev Lillemor Erken Holmkvist matdemonstrasjoner på flere steder i Vestfold.

Agitasjonen.

I forbindelse med studiekurset i Sogndal og kommunevalget reiste Ragna Karlsen på en turné i Sogn og Fjordane, og hun holdt foredrag på følgende steder:

Lærdal, Øvre Årdal, Årdalstangen, Leikanger, Luster, Balestrand, Førde, Vadheim, Høyanger, Sandane, Florø og Svelgen.

Etter foredraget i Balestrand og Vadheim ble dannet kvinnegrupper.

Thina Thorleifsen har foretatt en turné i Nordre Helgeland, hvor hun talte på følgende steder:

Mosjøen, Finneidfjord, Mo i Rana, Hemnesberget, Utskarpen, Nesna og Sandnessjøen.

På tilbaketuren ble det holdt foredrag igjen i Mosjøen, hvor det ble dannet kvinnegruppe i Halsøy i Vefsn av kvinner som møtte opp til foredraget i Mosjøen.

I forbindelse med årsmøte i Vest-Agder og kommunevalget foretok Thina Thorleifsen en turné, hvor hun holdt foredrag på følgende steder:

Vennesla, Vågsbygden, Mandal, Farsund, Flekkefjord, Kristiansand, Greipstad og Risør.

Etter foredraget i Mandal ble dannet grunnlaget for kvinnegruppe i Halse kommune av kvinner som hadde møtt opp til foredraget. Kvinnegruppen er nå i full sving.

Enkelt foredrag-virksomheten.

Av enkelt foredrag har Kvinnesekretariatets medlemmer talt på følgende steder:

Ragna Karlsen: Foruten 16 foredrag på turnéen i Sogn og Fjordane har hun talt i: Oslo, Aker Arbeiderparti, Eidsvoll, Bærum, Lørenhallen, Opsahl, Namsos, Halden, Fjellhammer, Filtvedt, tilsammen 25 foredrag.

Rakel Seweriin: Akershus fylkeskvinneutvalg, Akershus Opplysningskomité (Utøya), Rælingen, Asker, Lillestrøm, Sarpsborg, Drammen, Askim, Tingvoll, Sunndalsøyra, Sør-Trøndelag kvinneutvalg på Fannrem, Jørpeland, Stavanger Sosialistlag, Porsgrunn, Mysen, Holmestrand, Oslo 10 foredrag, tilsammen 26 foredrag.

Klara Skoglund: Mysen, Sarpsborg, Råde (2), Askim (2), Elverum, Tomter, tilsammen 9 foredrag.

Rachel Grepp: Oslo (5), Drammen, Glemmen, Namsos (2), Kløfta, Spydeberg, Larkollen, Vestfossen, Moss, Hokksund, Bergen, Lillestrøm, tilsammen 18 foredrag.

Emma Andersen: Foruten de 5 foredrag hun har holdt på jubilumsfester og fylkesmøtet i Arendal har hun talt på Krøderen, Snarum og Lier, tilsammen 8 foredrag.

Thina Thorleifsen: Foruten 8 foredrag i Nord-Helgeland og 8 foredrag på turnéen i Vest-Agder, har hun talt på følgende steder: Ski, Sande, Lørenskog, Jevnaker, Skotelven, Brandbu, Hurdal, Åmødt, Malmøya, Utøya, Haugesund (2), Seljord (2), Kolbotn, Skien, Abildsø, Nannestad, Notodden, Drøbak, Fjellhammer, Bekkelaget, Sarpsborg, Grefsen, Hasle og Oslo, tilsammen 42 foredrag.

Dessuten har statsråd Åslaug Åsland holdt foredrag på følgende steder: Akershus (8), Kristiansand, Bergen (2), Lysaker, Tjølling, Vestfold, Kragerø, Haugesund, Egersund, Kristiansund, Horten, Sandefjord, Vennesla, Knaben, Bærum, Sandnes, Oslo (2), tilsammen 26 foredrag.

Astrid Skare: Høvik, Lunner, Vestnes, Norderhov, Tofte, Isfjorden, Åndalsnes, Finneidfjordbotn, Namdalen (7), Eggedal (2), Tynset, Nannestad, Grefsen, tilsammen 20 foredrag.

Dagmar Hernes: Skedsmo, Hasle, Myrvold, Strømmen, Opsal, Opakermoen, Gansdalen, Stabekk, Askim og Hobøl, tilsammen 10 foredrag.

Sigrid Syvertsen: Asker, Sem, Drammen, Hurdal, Horten, Nordagutu, Idd, Sandvika, Utøya (2), Oslo (17), tilsammen 27 foredrag.

Helene Grønvold: Geilo (4), Krokstadelven, Øvre Sandsvær, Veme, Setre, Nesbyen (2), Gol, Tofte, Tranby, Flå (2), Ål (3), Prestfosse, Eggedal, Lier (2), Konnerud, Strømsgodset, tilsammen 26 foredrag.

Tulla Negård: Jevnaker, Krokstadelven, Dal pr. Eidsvoll, Grorud (2), Nittedal, Jaren, Utøya (3), Tingvold (3), Tåsen, Fredrikstad og Oslo (4), tilsammen 19 foredrag.

Kirsten Brunvoll: Lilleaker, Øvre Stabekk, Grav og Vold, Ås (2), Bærum (2), Rælingen, Rotnes i Nittedal, Strømmen, Aurskog, Øverli i Aurskog, Høybråten, Lørenskog, Berghof i Bærum, tilsammen 15 foredrag.

Liv Tomter: Nesbyen, Årnes, Geilo, Ål, Nes på Romerike, Aurskog, Nes på Hedmark, Helgøya, Tokstad, Sør-Odal, Skotterud, Hemnes i Høland og Løken i Høland, tilsammen 14 foredrag.

Eva Friis Christensen: 21 foredrag i Akershus fylke, derav 8 i Bærum kommune.

Helga Waldorff: 36 foredrag, derav 15 for fylkespartiet i Akershus.

Karine Nygård: Nydalen og Disenå, tilsammen 2 foredrag.

Dessuten har Kirsten Smith holdt foredrag i Moss i forbindelse med kommunevalget.

Nyrekuttering.

Kvinnebevegelsen fikk i første kvartal 1947 følgende nye avdelinger:

Tverlandet i Nordland, Øvre Sandsvær, Solberg kvinnelag i Beitstad, Råde, Sand kvinnelag i Nord-Odal, Os kvinnelag i Østerdalen, Nannestad kvinnegruppe, Åsnes-Finnskog kvinnelag. Kvinneforeningen «Fremad» på Helgøya, Finneidfjord, Nesna, Sandnes-sjøen og Halsøy kvinnegrupper i Nord-Helgeland.

I de øvrige 3 kvartaler fikk bevegelsen nye kvinneavdelinger på følgende steder:

Vestlandet: «Unge Arbeiderkvinner», Haukeland, Ytre Sandvikens kvinneavdelinger i Bergen, Klepp og Thune kvinneavdelinger i Rogaland, Ytre Arna kvinneavdelinger i Hordaland, Vadheim, Balestrand, Luster kvinneavdelinger i Sogn og Fjordane og Hatlane, Øverdalen og Vestnes kvinneavdelinger i Møre og Romsdal.

Trøndelag: Graftfoss, Vestbygden, Ørlandet, Sørfjorden, Børsa, Buvik, Stavne og Strindheim kvinneavdelinger i Sør-Trøndelag, kvinnegruppen «Fremad» i Nærøy, Utøy, Haraldreisa, Heistad og Nordre Inderøy kvinneavdelinger i Nord-Trøndelag.

Østlandet: Bjerke, Ovlien, Dal, Lørenskog og Holter kvinneavdelinger i Akershus. Prestfoss, Komnes, Haugsbygd og Eggedal

kvinneavdelinger i Buskerud. Ranum, Slåstadseter, Tolga, Løten, Sætre, Nordbygden, Sørskogbygda, Øvre Rendalen, Undset, Elvål og Tyldal kvinneavdelinger i Hedmark. Tretten, Liene, Otta, Vågå, Garmo, Bødal og Søndre Ål kvinneavdelinger i Gudbrandsdalen. Klosterskogen og Kroken kvinneavdelinger i Telemark og Trøgstad kvinneavdeling i Østfold.

Sørlandet: Vågsbygden kvinneavdeling i Vest-Agder.

Nord-Norge. Fauske, Fauskeide og Spildra kvinneavdelinger i Nordland og Båtsfjord kvinneavdeling i Finnmark.

Fagforeningsgrupper: Av kvinnegrupper i fagforeninger har vi fått gruppe i Kommunale Vask- og Rengjøringskvinnens Forening i Oslo, og kvinnegruppe innen Jern- og Metallarbeiderforeningen på Raufoss. Tilsammen 78 nye kvinneavdelinger i 1947.

Kvinneutvalg ved herredspartiene.

Ved følgende herredspartier er nå opprettet kvinneutvalg: Meldal, Løten, Romedal, Åsnes, Sør-Odal, Spydeberg, Verdalen, og ved Nordre Helgelands kretsparti er nå dannet kvinneutvalg med sete i Mosjøen.

Herredspartiernes kvinneutvalg har en meget viktig og betydningsfull oppgave. De skal blant annet samle de av partiet tilsluttede kvinner i vedkommende kommune til fellesmøter for å drøfte saker og spørsmål som er brennende for arbeiderbevegelsen å få gjennomført samfunnsmessig.

Tillitskvinnekonferansen 1947

ble holdt den 30. og 31. mai, hvor Åse Lionæs innledet om «Sosialpolitikk eller veldedighet». Liv Tomter innledet om «Praktiske arbeidsoppgaver på landsbygda». Marie Schau innledet om «Kvinnenes del i de kommunale styrer og utvalg».

Thina Thorleifsen innledet om forberedelsene til Den nordiske dagen den 10. august.

I forbindelse med Tillitskvinnekonferansen ble Kvinnesekretariatets årlige studiekurs på Malmøya avviklet. Kursets deltakere deltok i Tillitskvinnekonferansens forhandlinger.

Hovedfaget for kurset var taleferdighet. Foruten dette fag var oppført praktisk organisasjonsarbeid med øvelser, anlegg av studiarbeidet vårt, kvinnebevegelsens praktiske arbeidsoppgaver i kommunene, Den sosiale trygging av mor og barn og Kvinnen og Industrisamfunnet, a) Fra rokken til fabrikken, b) Den organiserte kvinnebevegelses historie, c) Kvinnenes stilling i hjemmet og i arbeidslivet.

Arbeiderkvinnen.

I forbindelse med kommunevalget utkom Arbeiderkvinnen's oktobernummer som et spesielt valgnummer i et opplag av 200 000. For øvrig er den utkommet en gang i måneden unntatt mars/april med et dobbeltnummer og juli/august med et dobbeltnummer, hvert på 32 sider.

Veilederen.

I 1947 kom den bare ut med 2 nummer — ett i mai og ett i oktober.

Kvinneavdelingene var i 1947 fullt opptatt med forberedelsene til kommunevalgene, og det var derfor ingen grunn til å reise nye spørsmål. «Veilederen» inneholdt derfor i mai bl. a. redegjørelse for hvorledes husmorvikarspørsmålet skulle gjennomføres. Om det skulle være veldedighet eller sosialpolitikk. Redegjørelse for den nordiske kvinneuken i 1947, at den av praktiske grunner var lagt til Danmark istedenfor Sverige, en oppfordring til våre avdelinger om å gå inn for spørsmålet om avholdelse av den nordiske dag 10. august, ikke i de enkelte avdelinger, men fylkesvis. Den inneholdt også en oppfordring til våre medlemmer som hadde anledning til å ta imot feriebesøk fra de nordiske land i henhold til kvinneukens beslutning i 1946. En oppfordring til våre avdelinger om å drøfte på et av sine møter den store skade barn kan forårsake ved bruk av fyrstikker m. v.

I oktobernummeret inneholdt «Veilederen» en redegjørelse angående vårt nyopprettede husstellkontor, organisering av kjøkkenutstillingene og en oppfordring til å gi støtte til de sultende barn

i Europa, et tiltak som våre kvinneavdelinger har all ære av. De meldinger vi har fått fra våre avdelinger gir beskjed om at det var en sak som våre medlemmer gikk inn for med 100 prosent. Store summer ble innsamlet til fordel for de lidende europeiske barn.

Arbeidernes Ungdomsfylking.

Utdrag av årsmelding 1947.

Allerede i slutten av januar 1946 hadde Fylkingen nådd et lagstall på rundt 700, med tilsammen 44 000 medlemmer. Landsmøtet som da ble holdt, kunne konstatere at organisasjonen ikke bare var gjenreist, men hadde 10 000 flere medlemmer enn før den ble forbudt. Veksten fortsatte inntil midten av 1946, da lagas rapporter viste et medlemstall på 55 113 i 832 lag.

En var imidlertid på det rene med at forholdet mellom den tallmessige tilslutningen og det indre liv i organisasjonen ikke var tilfredsstillende. Etter landsmøtet forlot de fleste førkrigsmedlemmer A.U.F. for siden å ta aktiv del i arbeidet innenfor fagorganisasjonen, partiet og i offentlige tillitsverv. Fylkingens organisasjonsapparat ble således etter hvert overtatt av de unge etterkrigsmedlemmene som aldri tidligere hadde vært med i organisasjonsmessig arbeid eller fått politisk skoling. Gjennomsnittsalderen var 19 år og hvorfra en ved bedømmelsen av vårt arbeid må trekke 5 okkupasjonsår.

Dersom A.U.F. ikke skulle bli en koloss på lerfötter, var det påkrevet at alt arbeid ble planlagt ut fra hensynet til at flest mulig av medlemmene måtte dyktiggjøres praktisk og politisk. Det ble stilt større krav til laga og medlemmene, med den følge at medlemstallet siden er gått tilbake. Ellers skyldes sikkert også tilbakegangen de vanskelig forhold en del lag har hatt å arbeide under, med husvansker o.s.v. I løpet av 1947 har A.U.F. mistet 69 lag.

Av politiske saker sentralstyret har arbeidet med, kan nevnes: befolkningsspørsmålet, forslag til Sosialdepartementet i forbindelse med lov om kamp mot kjønns sykdommene og i samme forbindelse en møtekampanje over hele landet, sammen med Norsk

Folkehjelp. Det er utgitt en bok om sosial ungdomspolitik og en om ungdomsbevegelsens historie. Fylkingen arbeidet intenst for å få opprettet kommunale ungdomsnemnder og brakte Sosialdepartementet forslag om opprettelse av Statens Ungdomsnemnd og et statlig ungdomskontor.

Det er tatt skritt for spesiell hjelp til den spanske sosialistiske ungdommen. Ellers deltar Fylkingen aktivt i det internasjonale ungdomsarbeidet gjennom S.U.I., og samarbeidet mellom de sosialdemokratiske ungdomsforbund i Norden er meget godt. Samarbeidskomitéen var i 1947 under A.U.F.s ledelse. A.U.F. hadde i 1947 2 300 medlemmer på internasjonal ungdomsleir i Danmark og har ellers vært representert på en lang rekke kurser og konferanser utenlands. Sentralstyret og landsstyret har gjort vedtak om å melde Fylkingen ut av Verdenssambandet for demokratisk Ungdom.

Arbeiderbevegelsens Arkiv.

Beretning 1947.

Arkivets styre har i 1947 bestått av Henrik Hjartøy (formann), I. B. Aase og Øistein Marthinsen fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon samt Halvard M. Lange og Arnfinn Vik fra Det norske Arbeiderparti.

Guldborg Monrad ble tilsatt som assistent fra 1. august.

Arbeidet med katalogiseringen av samlingen har fortsatt og har i år vært vesentlig konsentrert om fagbevegelsen. Det er sendt ut sirkulærer til alle fagforeninger i Oslo og omland med henstilling til styrene å sende inn trykksaker regelmessig til arkivet. For øvrig ga sirkulæret en kort orientering om arkivet og dets samlinger i dag.

I årets løp er det mottatt bokgaver fra følgende: Arbeidernes Bok- og Papirhandel, Tiden Norsk Forlag, N.K.L.s forlag, Koooperative Förb. og Tiden (Stockholm). Fra Arbeidernes Opplysningsforbund er det overtatt en samling eldre brosjyrer. Arkivets egne innkjøp i året (bøker og tidsskrifter) beløper seg til kr. 1 500,—. Et par nye, større oppslagsverk er blitt skaffet.

Bytteforbindelsen med andre institusjoner har fortsatt. Arkivet har sendt dubletter til arkivene i København og Stockholm, Sørmarka Folkehøgskole og enkelte andre biblioteker.

Pr. post og telefon er det formidlet mange opplysninger, og literatur er i noen grad blitt tilsendt.

Besøket i lesesalen er stigende. Den blir vesentlig brukt av organisasjonsfolk, studenter og deltakere i studiearbeidet.

I juni måned deltok arkivaren i en konferanse i Amsterdam, hvor mulighete nav opprettelsen av et internasjonalt arkiv for arbeiderbevegelsen ble drøftet. Noe endelig vedtak ble ikke fattet, men det arbeides videre med saken.

Øivind Bertnsen,
arkivar.

Henrik Hjartøy,
styrets formann.

Kommunevalgene.

Sentralstyret oppnevnte i mars en komité med oppdrag å utarbeide program for kommunepolitikken. Komitéen hadde denne sammensetning: Arnfinn Vik, Theodor Broch, H. E. Stokke, Ulrik Olsen, Hartvig Svendsen, Harald Løbak, Jacob Pettersen, Paul Dahle, Gunvald Engelstad, Peder Jacobsen, Klaus Sunnanå, Hj. Dyrendahl, Haakon Lie.

Som arbeidsutvalg ble disse oppnevnt: Th. Broch, Arnfinn Vik, Hartvig Svendsen, Harald Løbak, Klaus Sunnanå.

Komitéens forslag ble forelagt Landskommunalkonferansen 14.—15. mars.

Med noen endringer ble komitéens forslag tiltrådt. I samarbeid med komitéens arbeidsutvalg vedtok Sentralstyret det endelige program som er gjengitt nedenfor:

Program for kommunepolitikken.

De valg som har vært holdt etter krigen har vært preget av enighet om å gjenreise demokratiet og samle alle krefter i samfunnet om en hurtig gjenoppbygging. Stort sett har dette samarbeid holdt. Under ledelse av Det norske Arbeiderparti er vesentlige deler av de politiske partiers fellesprogram gjennomført, og arbeidet er i gang med det som står igjen av programmet.

Etter at overgangstidens største vansker er overvunnet, er den gamle strid om samfunnets innflytelse på den økonomiske utvikling reist på ny. Den strid som er reist særlig av Høyre, men med delvis støtte av de andre borgerlige partiene, vil begrense og avvikle den kontroll og regulering som fellesprogrammet forutsetter.

Arbeiderpartiet har hatt makt til å hindre en slik utglidning. Det egentlige gjenreisingsarbeid er bare i sin begynnelse, og det ville føre til oppløsning og kaos om en lot privat spekulasjon og konkurranse få fritt spillerom. Forholdene i mange andre land viser hva en slik oppløsning kan føre til.

Regulering av produksjonen og kontroll med priser og omsetning er derfor nødvendig skal en få gjennomført en planmessig gjenoppbygging og en alminnelig bedring av folkets levestandard. På dette syn bygger Arbeiderpartiet sin politikk.

Kampen om disse grunnleggende spørsmål vil også få innflytelse på det kommunalpolitiske arbeid. De oppgavene våre kommuner står overfor i dag, er mer ensartet enn før, og dette vil prege årets valgkamp. Valget vil få større betydning enn vanlig. Denne gang skal det velges kommunestyre for en periode på fire år. I disse fire år vil den politikk som blir ført, være avgjørende for landets økonomiske framtid.

Arbeiderpartiet er overbevist om at også de lokale oppgavene best kan løses av et styre som arbeider ut fra det samme grunnsyn som landets regjering og flertall i Stortinget.

Med dette program legger Det norske Arbeiderparti fram sitt syn på kommunepolitikken i valgperioden. De lokale partiavdelingene vil i sine egne valgprogram ta med de sakene som er av særlig interesse for den enkelte kommune.

1. Kommunenes stilling i dag.

Pengerikeligheten og de begrensede arbeidsmuligheter under krigen jevnet i noen grad ut de største ulikhetene i kommunenes innbyrdes økonomiske forhold. Men fremdeles er det stor ulikhet i økonomien kommunene imellom, og forskjellen er enda større når det gjelder de vilkår og samfunnsgoder de enkelte kommuner kan by sine innbyggere.

Partiet går inn for å gi alle kommuner de samme muligheter til å gjenreise og bygge ut sine sosiale tiltak og institusjoner, og til å sikre et sunt og rikt arbeidsliv. Det er de enkelte kommuners oppgave å nytte disse mulighetene på en rasjonell måte. Aldri tidligere har landets kommuner stått overfor så store arbeidsoppgaver som nettopp nå.

2. *Et effektivt folkestyre.*

Det kommunale selvstyre må fortsatt være grunnlaget for den lokale forvaltning. De folkevalgte organer i fylkeskommunen må styrkes og kommunene i større utstrekning enn tidligere samarbeide om løsningen av felles oppgaver.

De demokratiske borgerrettighetene må nyttes fullt ut og den sosiale interesse og ansvarsfølelse må stimuleres. Flest mulig samfunnsinteresserte menn og kvinner må trekkes med i det kommunal-politiske arbeid.

Arbeiderparitet går inn for et levende og handlekraftig folkestyre som også gir plass for et forståelsesfullt samarbeid mellom de valgte tillitsmenn og kommunenes tjenestemenn og arbeidere.

3. *Planøkonomien gjelder også for kommunene.*

Nasjonalbudsjettet forutsetter at kommunenes økonomiske virksomhet trekkes inn i en planmessig utbygging av næringslivet. Det må også lokalt stilles det krav at offentlig og privat virksomhet samordnes og at planleggingen av boligbyggingen, ny industri, kommunikasjoner, anlegg m. v. blir tilpasset de muligheter som foreligger.

For å få oversikt og herredømme over den økonomiske utviklingen i distriktene må det oppsettes egne organer for områdeplanlegging, slik at det kan bli utarbeidet retningslinjer for den økonomiske virksomhet både i de enkelte kommuner og i distrikter som kommunikasjonsmessig og ervervsmessig hører sammen. Med utsikt til full og trygg sysselsetting i arbeidslivet må den gamle isoleringspolitikken vike plassen for et åpent og friere forhold kommunene imellom.

4. *Kommunene og gjenreisingsarbeidet.*

For de fleste kommuner blir det nødvendig å sette i gang større eller mindre anleggs- og byggearbeider for å ta igjen det som ble ødelagt og forsømt i okkupasjonstiden.

Alle oppgavene kan ikke løses samtidig. Det er ennå stor mangel på materialer og utstyr, og mangelen på arbeidskraft gjør seg gjeldende. Det er derfor absolutt nødvendig at de viktigste sakene blir fremmet først, og at arbeidet planlegges slik at de mulighetene som er til stede, blir nyttet på den mest hensiktsmessige måte.

Kommunene må legge sine planer på langt sikt og forberede et elastisk arbeidsbudsjett for å kunne nytte alle døde perioder i den private virksomhet.

I den utstrekning de krigsramte kommunene ikke klarer gjenreisningen med de erstatninger krigsskadeoppgjøret forutsetter, må Staten gi stønad ved langsiktige lån eller på annen måte.

5. Boligbyggingen.

Mangelen på boliger vil ennå i flere år være det mest brennende sosiale spørsmål i vårt land. Loven om Den norske stats Husbank forutsetter et samarbeid mellom stat og kommune. Arbeiderpartiet går med sin fulle styrke inn for en sosial løsning av boligspørsmålet og vil støtte kooperativ boligbygging og bygging av egne hjem.

Boligreisningen er en landssak. Men ved en lokal planlegging av boligproduksjonen, ved utlegging av ny byggegrunn, ved opparbeidelse av veier og ved tilførsel av kloakk, vann og elektrisitet vil en effektiv innsats fra kommunenes side være av den største betydning for en hurtig løsning.

6. Sosiale tiltak.

Med Statens utbygging av folketrygden og med de synkende forsorgsbudsjetter vil kommunene få bedre anledning til å supplere og bygge ut de lokale trygder. Morspensjonen og uførhetstrygd må en få gjennomført så snart som mulig i alle kommuner. Det må settes en høyere standard for barneforsorgen. I byer og tettbygde strøk i landkommunene må en etter hvert få i stand dagheimer, lekeparker og barnehager. Behandlingen av bortsatte må være gjenstand for større oppmerksomhet og tilsynet skjerpes.

7. Helsestellet.

Kommunene må fremme tiltak for å styrke folkehelsen. Rettledning og allsidig opplæring i husmoryrket er en viktig oppgave i alle kommuner, bl. a. som ledd i arbeidet for et sunnere kosthold. Også i kampen mot de store folkesykdommer er matstellet en av de avgjørende faktorer. Skolefrokokost bør bli obligatorisk.

I alle kommuner bør det etter hvert åpnes kommunale helsestasjoner for mødre og barn med kyndig betjening og med tidsmessig utstyr.

I kommende valgperiode vil Arbeiderpartiet ta opp arbeidet for alminnelig folketannpleie, slik at alle distrikter og alle samfunns- lag så vidt mulig skal få samme høve til tannpleie. Kommunene må være med i oppbyggingen av folketannpleien ved bl. a. å bygge ut skoletannpleien og å opprette poliklinikker.

Mangelen på sykehus og helseheimer må bli avhjulpet så fort som mulig, ved samarbeid mellom kommuner, fylke og stat, og i samsvar med en plan for hele landet.

8. Folkeopplysningen, fagopplæringen og kulturlivet.

Grunnlaget for et sant demokrati er god folkeopplysning, og en av de viktigste forutsetningene for utviklingen av et rikt og harmonisk arbeidsliv er fagopplæring. Den nye skoleordningen som ble vedtatt før krigen ligger på et høyt plan og er supplert med den nye loven om framhaldsskoler. Med den store mangelen på skolehus, vil det imidlertid gå flere år før skolestellet er bygd slik loven forutsetter.

Arbeiderpartiet vil i den kommende fire-årsperiode ta fatt på reising av nye skoler etter en landsplan som tar særlig hensyn til de tilbakeleggende distrikter.

Yrkesopplæring og fagskoler må bygges ut for å dekke behovet for fagfolk i alle yrker. Også på dette område må en fram til effektive former for planlegging og samarbeid mellom flere kommuner. Med sikte på å utvikle og styrke kultur- og folkeopplysningsarbeidet vil partiet gå inn for å opprette folkeopplysningsråd i de enkelte kommuner.

I det tempo de økonomiske forhold ligger til rette, må der reises gode og tidsmessige forsamlingshus, og kommunene må sikre seg grunn til sportsanlegg og folkeparker.

Det er en viktig samfunnssak å bekjempe misbruk av alkohol og å oppdra folket til edruelighet. Paritet vil føre en politikk som tar sikte på en forsvarlig regulering av salgs- og skjenkestedenes antall og beliggenhet, og på en effektiv kontroll med disse steder.

9. Ungdommen.

Arbeidet for å gi den oppvoksende slekt bedre muligheter for et rikere og sunnere ungdomsliv må støttes av det offentlige. Kommunale ungdomsnemnder bør derfor opprettes til å lede og samordne dette arbeid, slik at alle ungdomsorganisasjoner får gode vilkår for å drive sitt virke. I den utstrekning tilgangen på materialer og arbeidskraft gjør det mulig, må ungdommen få tilstrekkelige og gode idrettsplasser og sportsanlegg.

10. Kommunene og næringslivet.

Mangelen på arbeidskraft i årene framover vil gjøre det nødvendig for kommunene å medvirke til at arbeidskraften blir nyttet best mulig. Ved utviklingen av det lokale næringsliv må de kommunale myndigheter ta sikte på dette.

Rasjonalisering og utvidelse av industrien må støttes i den utstrekning kommunene har anledning til det.

Med sikte på å bedre vilkårene for jordbruket må kommunene bygge ut og aktivisere den lokale jordbruksadministrasjon og sørge for at den på effektiv måte virker til å øke produksjonen og til mest mulig hensiktsmessig omsetning. Opprettelsen av maskinstasjoner og andre tiltak som kan lette arbeidskraftsituasjonen i jordbruket og gjøre driften mer lønnsom, må støttes i samsvar med det program for utbyggingen av jordbruket som er fastlagt av Staten.

Med hensyn til skogbruket må en skape større forståelse av denne nærings nasjonale betydning og av den avgjørende rolle den spiller for gjenreisningen. For å øke avvirkningen i skogen må derfor skogkommunene stimulere til samarbeid og rasjonalisering i drift og omsetning, sørge for nødvendig fagopplæring og lette arbeidet i skogen ved å bedre arbeids- og boligforholdene.

Fisket og fisketilvirkningen må gis muligheter for modernisering. Kystkommunene må så langt de evner støtte bygging og vedlikehold av en tidsmessig og effektiv fiskeindustri. Også på dette område er det viktig at arbeidskraften blir nyttet riktig og at transporten og omsetningen rasjonaliseres. Samvirke i fiskenæringen må stimuleres.

Kommunene må samarbeide om kraftforsyningen på lengere sikt, slik at både befolkningens behov for lys og oppvarming og industriens kraftbehov blir dekket i samsvar med den utvikling av næringslivet som planlegges.

Når det gjelder kommunikasjonene, må kommunene medvirke til en samordning og støtte tiltak for en planmessig utvikling.

11. Finanser og skattepolitikk.

Arbeiderpartiet vil fortsatt arbeide for en mer rettferdig og ensartet beskatning. Men dette må skje på en sådan måte at de enkelte kommuners initiativ og ansvarsfølelse ikke svekkes. En mer effektiv organisering av næringslivet og en øket arbeidsintensitet vil gi større inntekter. Disse merinntektene må nyttes til å motvirke svingninger på arbeidsmarkedet og til å fremme arbeidstiltak etter hvert som tilgangen på materialer og arbeidskraft blir rikere. Arbeiderpartiet vil gå inn for mindre skatter for de som har små inntekter og de som har forsørgelsesbyrde.

Pengesaneringen viste at det var store mangler ved det praktiske ligningsarbeidet. Ved et nært samarbeid mellom stat og kommune må en sette i verk tiltak for å komme skattesnyteriet til livs. Arbeiderpartiet krever en sosial og effektiv beskatning og en sunn økonomisk forvaltning.

12. Administrasjonen.

Utviklingen har stadig ført med seg større krav til den kommunale administrasjon. Det er derfor av den største betydning å gi bedre anledning til spesialopplæring for kommunale tjenestemenn og til videreutdanning av de som alt er i arbeid.

Arbeiderpartiet vil fremme planer om reformer for å gjøre administrasjonen i kommunene mer effektiv og rasjonell.

Kvinnene og kommunevalgene.

Sentralstyret sendte denne henstilling til partiavdelingene:

Saker som angår hjem, familie, utdanning osv. får en stadig bredere plass i det kommunale arbeidet. Der er ofte saker som Arbeiderpartiets kvinnebevegelse har arbeidet med i mange år, og hvor de enkelte kvinnegrupper har gjort et godt arbeid. Den økende betydning av kommunale saker som angår hjem og familie, innskjerper at det er nødvendig mere enn før å ta partiets aktive kvinner med i det kommunale arbeidet.

Sentralstyret har behandlet dette forholdet, og retter en alvorlig henstilling til alle avdelinger om dette. Ved oppsetting av listene til valget bør det sikres minst én kvinne blant dem som blir innvalgt i kommunestyret; i større kommune grupper bør det selvsagt være flere kvinner.

For å sikre dette bør én kvinne kumuleres, enten blant eller i tillegg til de to som minst skal kumuleres, etter partiets lover.

De stadig økende oppgaver legger sterkt beslag på partiets aktive krefter, og vi har ikke råd til å la være å nytte den store kraftreserve partiet har i våre mange dyktige og interesserte kvinner. Vi ber derfor avdelingene overalt følge Sentralstyrets henstilling, og ved kumulering sikre at det etter kommunevalget blir minst én kvinne i hver eneste av partiets kommune grupper.

Valgkampen.

På samme måte som foran valgene i 1945 ble det inngått avtale mellom de politiske partier om valgkampen. Avtalen var denne:

Ingen av partiene skal bruke propagandaannonser i den illustrerte eller upolitiske pressen.

Partiene skal ikke forstyrre hverandres valgkamp med nedrivning av plakater eller demonstrasjoner på hverandres valg møter.

Ingen av partiene skal lage spesielle valgfiler 1947. Denne bestemmelse gjelder ikke bruk av film som underholdning på møter.

For øvrig forplikter partiene seg til en saklig valgkamp i samsvar med den politiske kultur som bør prege et demokratisk samfunn.

Videre var det enighet om at valgkampen skulle begrenses til en måned unntatt for Nord-Norge.

Sommermånedene ble benyttet til forberedelsen av valgkampen, først og fremst gjennom tililtsmannskurser der det ble gitt informasjon om de politiske sakene som ville komme i forgrunnen og veiledning i valgarbeidet.

I de fleste distrikter ble slike kurser holdt enten for hele fylket eller for mindre kretser av fylkene.

Landspartiet holdt 2 kurs på Malmøya. Det ene fra 28. juli til 2. august. I dette kurset deltok de fleste fylkessekretærene og fra de distriktsorganisasjoner i Sør-Norge som ikke hadde fast sekretær møtte den som skulle forestå valgarbeidet. Det andre kurset som ble holdt fra 3.—10. august, var spesielt beregnet på en representant fra hver distriktsorganisasjon som skulle delta i valgkampen som foredragsholdere.

For Nordland fylkes kretspartier ble holdt et ukes kurs i Fauske, og for Troms og Finnmark ble holdt et 3 dagers kurs i Tromsø.

Valgkampen ble for vårt parti innledet med møter og demonstrasjoner Arbeiderungdommens dag 21. september. Så fulgte det tett i tett med møter gjennom ukene fram til valget 20. oktober. Gjennom partikontoret ble det ordnet med talere til turnéer som omfattet 280 møter. Til disse tall kommer så alle de møter som distriktsorganisasjonene ordnet med talere til og de møter som de lokale avdelinger benyttet egne talerkrefter til.

Partikontoret regner med at det alt i alt ble holdt om lag 3500 valgmøter.

Valgkampen skilte seg ut fra tidligere kommunevalgkamper. Det var rikspolitikken som kom i forgrunnen. Det var og naturlig. I kommunene var 2-årsperioden forløpet i samforståelsens ånd fra

den første tid etter frigjøringen. Det hadde stort sett vært ensstemmighet i alle kommuner om de kommunale saker. Annerledes var det siste året forløpet i rikspolitikken. Det prinsipielle skille som særlig kom fram i diskusjonen og avgjørelsen om prisloven ga særlig Høyre bakgrunn for angrep på regjeringen og dermed vårt parti. Når de først var kommet seg, omfattet angrepene regjeringens politikk på alle områder, selv om det i Stortinget også hadde vært ensstemmighet om sakene. I løpet av valgkampen var alle borgerlige partier på samme bølgelengde i sine angrep. Det var særlig skattene det ble kjørt med og skremt med. Den personlige frihet sto i fare.

Kommunistpartiet unnså seg heller ikke fra å henge på de andre partiers angrep, særlig med de store skattene. Så fikk de og den såkalte lønnsstopplov å kjøre med.

Vårt parti gikk ut i valgkampen under parolen Stø Kurs. Sjelden har påkjennningene for vårt parti vært så store under valgkamp som denne gangen. Vi klarte ikke helt å holde stillingen fra 1945.

Valgmateriellet.

Valgmateriellet ble lagt opp som et storstilt opplysningsmaterieell om partiets politikk gjennom de to årene Arbeideregjeringen hadde virket og med appell om tilslutning til stabiliseringspolitikken. Ved kommunevalg tidligere har det ikke vært sendt ut så mange brosjyrer som denne gang.

Materiellet var dette:

Partiets program for kommunepolitikken.

Brosjyrer: Nye tider i jordbruket. — STØ KURS. — En oversikt over regjeringens initiativ på de forskjellige områder gjennom 2 år. — Landbruket i Nasjonalbudsjettet. — Fellesprogrammet — hvordan det ble til — og hvordan det ble ført ut i livet.

Aviser: Valgavisa STØ KURS. — Arbeiderkvinnen. — Ungdommens valgavis.

Flyveblad: Med særlig sikte på de fagorganiserte ble det sendt ut 2 flyveblad: Fakta om lønnspolitikken, og et opprop undertegnet av de fleste fagforbundsformennene.

Plakater: Det ble sendt ut 4 spesielle valgplakater og en møteplakat for bekjentgjørelse av valgmøtene.

Valgsanger: Et blad med arbeidets sanger og nasjonale sanger. En spesiell valgsang ble sendt ut med noter.

Valgmerket: Metallmerker med valgparolen STØ KURS.

Instruksjonsmateriell: For instruksjonskursene og som materialsamling for foredragsholderne ble det trykt en brosjyre med fyldige opplysninger om «2 års arbeiderregjering».

Valgresultatet.

Kommunevalget ble holdt mandag den 20. oktober 1947.

Valget var omfattet med stor interesse. Alle partiene betraktet det som et barometer på det politiske værslaget i landet, og de satte alt inn på å få velgerne fram. Resultatet uteble heller ikke.

Når en skal vurdere resultatet av kommunevalget i 1947 i forhold til valget i 1945 er det nødvendig å være klar over at valget i 1945 var preget av spesielle forhold. For det første hadde vi rett forut for kommunevalget hatt et stortingsvalg hvor de borgerlige partiene var slått ut. For det annet ga vår organisasjonsmessige styrke oss et stort forsprang. I forhold til kommunevalget i 1937 mistet de borgerlige partiene om lag 175 000 stemmer, og mens arbeiderpartiene i 1937 hadde 45 % av stemmene fikk de i 1945 vel 51 %. Vi måtte derfor regne med at de borgerlige partiene ville komme langt sterkere igjen i 1947. Det holdt også stikk.

Valgdeltagelsen var i 1947 den største en hittil har hatt ved noe kommunevalg, idet 71.6 % av de effektivt stemmeberettigede avga stemme. Deltagelsen har vært stigende gjennom årene inntil valget i 1937 da den var 71.4 %, men i 1945 gikk den ned helt til 65.5 %. Fremdeles er det byene som viser den største deltagelsen med 79.0 % mot 67.0 % i bygdene.

I alt ble det avgitt 1 440 326 stemmer, herav fikk Det norske Arbeiderparti 550 222 eller 38.2 %, mens tallene i 1945 var 510 674 stemmer eller 39.79 %. Kommunistene fikk 144 586 stemmer eller

10.04 %. I 1945 fikk de 146 901 eller 11.44 %. På småbruker-, arbeider- og fiskerlister ble det avgitt 6 887 stemmer eller 0.48 %, mens tallene i 1945 var 15 215 stemmer eller 1.19 %. Sammenlagt ble det på disse tre lister avgitt i alt 701 695 stemmer eller 48.7 %. I 1945 var tallene 672 790 stemmer eller 52 %.

I alt ble det avgitt 156 781 fler stemmer i 1947 enn i 1945. Av denne *tilveksten* tok de borgerlige partier brorparten eller om lag 78 %, mens Arbeiderpartiet tok om lag 22 %. Arbeiderpartiets stemmetilvekst fordeler seg jevnt på land og by med omtrent halvparten på hver.

Kommunistpartiet var som kjent praktisk talt utslettet ved kommunevalget 1937 og fikk da bare ca. 20 000 stemmer, 1.6 % av stemmene, mens Arbeiderpartiet fikk 522 173, 43.4 %. Etter krigen kom imidlertid Kommunistpartiet igjen med atskillig styrke og oppnådde ved kommunevalgene i 1945 147 000 stemmer, 11.4 %, mens Arbeiderpartiets stemmetall likevel praktisk talt ble uforandret med 510 000, ca. 40 %. Ved valgene i 1947 er det tilsynelatende bare forgått en liten forskyvning i det innbyrdes forhold mellom de to partier. Arbeiderpartiet fikk denne gang 550 222 stemmer eller 38.2 %, mens Kommunistpartiet gikk tilbake til 144 586 og fikk sin prosent av stemmetallet redusert til 10.04 %. Selv om disse tall ikke gir uttrykk for nevneverdig indre forskyvning, så viser oversikten over stemmetallene i de enkelte distrikter at Kommunistpartiets politiske basis er blitt forskjøvet. Tendensen er usedvanlig tydelig. Kommunistene har lidt alvorlig nederlag omtrent overalt hvor de tidligere spilte noen rolle. Når dette ikke tydeligere kommer til uttrykk i fellestallet for hele landet, skyldes det de små tilsig fra mindre kommuner hvor de dog likevel ikke spiller noen rolle. Kommunistpartiet stilte i 1947 lister i en rekke små kretser og kommuner, hvor de ikke hadde lister i 1945. Det har ikke ført til nevneverdig framgang i mandater; men stemmetallet i landet er holdt oppe på denne måten. For vårt parti har disse splittelseslistene ført til tap i mandater.

Av det samlede antall representanter, 14.430, ble det på vårt

partis lister valgt i alt 5 458 eller 37.82 % mot i 1945 5693 eller 39.42 %. Kommunistene fikk i 1947 838 representanter eller 5.81 % mot i 1945 1004 representanter eller 6.95 %. Småbrukerne-, arbeider- og fiskerlister fikk 143 mot i 1945 332 representanter. Sammenlagt ble det på disse 3 lister valgt 6 439 representanter eller 44.62 % mot i 1945 7029 representanter eller 48.67 %.

Ordførervalgene.

Arbeiderpartiets lister fikk absolutt flertall i 124 herreder og vi fikk ordføreren i alle disse. I 65 herreder fikk vi akkurat halvparten av representantene og fikk ordføreren i alle unntagen 6. Dessuten fikk partiet ordføreren i 79 herreder hvor det ikke hadde så mye som halvparten av representantene.

I byene fikk Arbeiderpartiets lister absolutt flertall i 6 kommunestyrer og vi fikk ordføreren i alle disse. I 7 byer, hvor vi hadde akkurat halvdelen av representantene, fikk vi ordføreren i alle, dog etter loddtrekning i 1 av disse kommuner. Vi fikk også ordføreren i 29 byer, hvor partiet var noe svakere representert.

Vårt parti har dermed fått ordføreren i alt i 262 av 679 herreherreder og 42 av 64 bykommuner. I 1945 var tallene henholdsvis 309 og 53.

Partiet har absolutt flertall (mer enn halvparten av ordførerne) i 8 fylkesting, nemlig Akershus, Hedmark, Opland, Buskerud, Telemark, Nordland, Troms og Finnmark.

Forrige gang hadde vi flertall i 10 fylkesting. Vi mistet denne gang flertallet i Østfold og Nord-Trøndelag.

En viser for øvrig til sammendraget av godkjente og valgte representanter på de forskjellige valglistene ved valgene 1945 og 1947.

Sammendrag av godkjente stemmer og valgte representanter på de forskjellige valgliste ved forholdsvalgene 1945 og 1947:

	1 9 4 5				1 9 4 7			
	Godkjente stemmer		Valgte repr.		Godkjente stemmer		Valgte repr.	
<i>Bygder:</i>	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Det norske Arbeiderparti ..	340 835	39.35	4 748	38.96	336 460	38.24	4 527	37.23
Norges kommunistiske Parti	75 582	8.73	679	5.57	69 648	7.92	594	4.89
Småbrukere, arbeidere og fiskere	15 215	1.76	332	2.72	6 887	0.78	143	1.18
Høyre	43 812	5.06	227	1.86	41 339	4.70	314	2.58
Bondepartiet	49 611	5.73	784	6.43	76 733	8.72	1 099	9.04
Kristelig Folkeparti	60 320	6.96	614	5.04	61 814	7.03	714	5.87
Venstre og radikale folkeparti	62 219	7.18	853	7.00	76 396	8.68	997	8.20
Borgerlige felleslister	74 727	8.63	1 320	10.83	113 859	12.94	1 871	15.39
Upolitiske, lokale og andre lister	143 750	16.60	2 631	21.59	96 675	10.99	1 899	15.62
Bygder i alt	866 071	100.00	12 188	100.00	879 811	100.00	12 158	100.00
<i>Byer:</i>								
Det norske Arbeiderparti ..	169 839	40.68	945	41.89	213 762	38.14	931	40.98
Norges kommunistiske Parti	71 319	17.08	325	14.41	74 938	13.37	244	10.74
Høyre	80 371	19.25	328	14.54	158 328	28.25	493	21.70
Kristelig Folkeparti	41 008	9.82	190	8.42	45 032	8.03	172	7.57
Venstre og radikale folkeparti	40 653	9.74	267	11.83	59 416	10.60	336	14.79
Borgerlige felleslister	5 159	1.24	93	4.12	3 350	0.60	67	2.95
Upolitiske, lokale og andre lister	9 125	2.19	108	4.79	5 689	1.01	29	1.27
Byer i alt	417 474	100.00	2 256	100.00	560 515	100.00	2 272	100.00
<i>Riket i alt:</i>								
Det norske Arbeiderparti ..	510 674	39.79	5 693	39.42	550 222	38.20	5 458	37.82
Norges kommunistiske Parti	146 901	11.44	1 004	6.95	144 586	10.04	838	5.81
Småbrukere, arbeidere og fiskere	15 215	1.19	332	2.30	6 887	0.48	143	0.99
Høyre	124 183	9.68	555	3.84	199 667	13.86	807	5.59
Bondepartiet	49 611	3.87	784	5.53	76 733	5.33	1 099	7.62
Kristelig Folkeparti	101 328	7.89	804	5.57	106 846	7.42	886	6.14
Venstre og radikale folkeparti	102 872	8.01	1 120	7.75	135 812	9.43	1 333	9.24
Borgerlige felleslister	79 886	6.22	1 413	9.78	117 209	8.14	1 938	13.36
Upolitiske, lokale og andre lister	152 875	11.91	2 739	18.96	102 364	7.10	1 928	13.36
	1 283 545	100.00	14 444	100.00	1 440 326	100.00	14 430	100.00

Valg av formannskap og ordførere.

Sentralstyret tilrådet kommunegruppene å følge disse retningslinjer ved valg av formannskap og ordførere:

Det søkes samarbeid med Kommunistpartiet ved formannskapsvalgene hvor dette kan føre til at et av de to partier får en repre-

sentant mer i formannskapet. Representanten tilfaller det parti som ville fått den største brøk hvis de valgte hver for seg.

Arbeiderpartiet tar ordføreren og viseordføreren overalt hvor det har flertall.

Likedan stilles forslag om ordføreren og viseordføreren hvor Arbeiderpartiet har halvparten av representantene.

Arbeiderpartiet stiller også forslag om ordføreren og viseordføreren i kommuner der vi har flertall sammen med kommunistene, og hvor vår gruppe er større enn kommunistenes.

I kommuner hvor Arbeiderpartiets og Kommunistpartiets grupper er like store, avtales om mulig på forhånd valget av ordfører og viseordfører.

Regjeringen og Stortinget.

På et fellesmøte 29. oktober av Sentralstyret, sekretariatet, stortingsgruppen og Regjeringens medlemmer ga partiets formann melding om at Regjeringen ville legge fram forslag om opprettelse av et nytt departement. Dette departementet skulle fra Finansdepartementet overta det pengepolitiske kontor og valuta-avdelingen og fra Forsyningsdepartementet Direktoratet for Eksport og Import. Departementet skulle være et koordineringsorgan for utformingen av den økonomiske politikk.

Statsråd Erik Brofoss var utpekt til å overta det nye departementet og Olav Meisdalshagen til sjef for Finansdepartementet etter ham. Statsråd Kristian Fjeld hadde bedt om å bli fritatt fra arbeidet som sjef for Landbruksdepartementet. Olav Oksvik var utsett til å overta dette departement.

Da Sverre Støtad av hensyn til sitt arbeid som sosialrådmann i Trondheim hadde frasagt seg gjenvalg som formann i stortingsgruppa, ble Oscar Torp av gruppa utsett som formann. Torp hadde uttalt ønsket om å bli fritatt som medlem av Regjeringen etter å ha vært statsråd i 12 år. Som hans ettermann i Forsyningsdepartementet var utpekt Nils Hønsvold. Møtet uttalte seg enig i de foreslåtte forandringer i Regjeringen.

Trontalen.

Inntil de endelige fredsavtaler blir undertegnet, består det fortsatt krigstilstand med Tyskland og Japan.

Norge har vært representert på fredskonferansen i Paris og er innbudt til å legge fram sitt syn og sine særlige ønskemål til stormaktens forberedende drøftinger om fredsordningen med Tyskland og Japan.

Normalt diplomatisk samband med Romania, Siam og Østerrike er igjen opptatt. En diplomatisk representant er sendt til Tokio.

For å medvirke til å fremme et tillitsfullt internasjonalt samarbeid og fredelige forhold mellom landene vil Norge fortsatt ta aktiv del i de Forente Nasjoners arbeid.

Det har vært ført forhandlinger med Sovjet-Samveldet om oppmerking av grensen mellom de to riker. Det er besluttet å foreta grenseoppgang og grensemerking til sommeren. Det hersket under forhandlingene full enighet om at grensemerkingen skulle følge den nåværende grenselinje, som har uforandret siden den første gang ble fastsatt ved traktat av 1826.

Parisavtalen om erstatninger fra Tyskland ble tiltrådt av Norge 6. mars 1946. Norske representanter deltar i det interallierte erstatningsbyrås forhandlinger om fordeling av erstatninger fra Tyskland. Norge har fått en foreløpig fordeling, vesentlig handelskip.

Det er inngått betalings- og varebytteavtaler med Frankrike, Italia, Jugoslavia, Polen, Portugal, Sovjet-Samveldet, Sveits, Sverige og Ungarn og nye varebytteavtaler med den belgisk-luxemburgske økonomiske union, Danmark, Finnland og Nederland. Varebytteavtalen med Tsjekkoslovakia er blitt midlertidig forlenget.

Handelsforbindelsen med de enkelte okkupasjonssonene i Tyskland er i årets løp blir ytterligere utbygd. For den russiske sonen ble det besluttet en kompensasjonsavtale i juni 1946.

Arbeidet med å utbygge handelsforbindelsen med fremmede land vil bli fortsatt og Norge tar del i drøftingene om en internasjonal avtale om handel og sysselsetting.

Luftavtale er inngått med Storbritannia. Spørsmålet om tosidige luftavtaler er tatt opp med flere land.

Norge har tatt del i internasjonale konferanser om skipsfart og hvalfangst.

I 1946 har følgende land etablert fast diplomatisk representasjon i Oslo: Argentina, Brasil, Canada, Hellas, Italia, Mexiko, Polen, Romania, Tyrkia og Jugoslavia.

Det vil bli satt fram en proposisjon om en omordning av utenriksstjenesten for å gjøre denne mer tidsmessig og effektiv.

I februar i år reiser en brigade av den norske hær til Tyskland for å delta i okkupasjonen i samsvar med Stortingets vedtak.

Reisingen av forsvaret skjer etter de av Stortinget godkjente retningslinjer. Det vil bli lagt fram forslag til ny organisasjon for de militære bedrifter.

Landet står midt oppe i gjenreisningen og nyreisningen av nærings- og arbeidslivet. Dette forhold vil fortsatt sette sitt preg på hele den økonomiske virksomhet og må legge store byrder på folket.

Produksjon og sysselsetting har steget og den økonomiske framgang har fortsatt.

Budsjettframlegget for 1947/48 er bygd på det nåværende konjunkturførhold. Det kan imidlertid inntreffe et konjunkturuomslag i budsjett-terminen som gjør særlige tiltak nødvendige for å holde arbeids- og næringslivet i gang. Forslag til et *reservebudsjett* vil derfor bli forelagt Stortinget.

For å klarlegge de realøkonomiske muligheter for den offentlige og private økonomiske virksomhet og for å sikre at de viktigste tiltakene blir fremmet først er budsjettet utarbeidet med støtte i oversikter over tilgangen på materialer, arbeidskraft, valuta m. v. Et nasjonalbudsjett for 1947 med beregning av den antatte nasjonalinntekt og disponeringen av denne er under arbeid og vil bli forelagt Stortinget.

Budsjettframlegget bygger ellers på den stabiliseringslinjen som har ligget til grunn for vår økonomiske politikk siden frigjøringa. Det har derfor vært nødvendig også for året 1947—48 å stille til rådighet en meget stor sum til regulering av prisene.

Til budsjettframlegget er ellers å merke at en rekke av de ekstraordinære utgifter i samband med krigen, okkupasjonen og frigjøringa er falt bort. Dette gjelder også engangsutgiftene til forsvaret. På den annen side er utgiftene til en del andre formål øket. Sluttresultatet er likevel at budsjettet er gjort opp med en vesentlig mindre underskudd enn i de to foregående år.

Spørsmålene om forskottsbetaling av skatt på lønnsinntekt og på kuponger, endring av arveavgiften, omlegging av omsetningsavgiften, og innløsning av aksjene i Norges bank er under utredning.

Det vil bli lagt fram forslag om en landsplan for utbygging av manskensentraler og om å reise et landbruksteknisk institutt. Regnskapsundersøkelsene vil bli foreslått sterkt utvidet for å skaffe et

bedre grunnlag for arbeidet med rasjonalisering og økonomiske forbedringer i jordbruket.

Spørsmålet om statsmonopol på import av kraftfôr utredes.

Som et ledd i arbeidet for å skape stabilitet og lønnsomhet i fiskerinæringen vil en ta opp til utredning spørsmålet om modernisering av fangts- og foredlingsmetodene og mulighetene for å føre mest mulig av næringen over på samvirkebasis.

Det vil bli satt fram forslag om bygging og drift for statens regning av kjøleanlegg i Finnmark og Nord-Trom.

Det vil også bli satt fram forslag til lov om regulering av omsetning og eksport av fisk og fiskeprodukter og om ny lov om Fiskeribanken.

Retningslinjer for den fortsatte gjenoppbygging av handelsflåten er under utredning. Forslag om erstaning for hvalfangsflåten vil bli fremmet.

I tilknytning til innstilling fra elektrisitetsnemnda vil det bli lagt fram forslag til retningslinjer for videre utnyttning av vasskraften.

For å sikre full sysselsetting og å skape grunnlag for en heving av levestandarden vil regjeringen fortsatt ta opp og støtte tiltak for å øke effektiviteten i den produktive virksomhet.

En komité vil bli satt ned til utredning av spørsmålet om offentlige myndigheters medvirkning til gjennomføring av teknisk og økonomisk rasjonalisering og til i sammenheng med dette å utrede spørsmålet om endringer i trustloven.

På grunn av vareknappheten og betalingsforholdene må den alminnelige regulering av innførsel og utførsel og rasjonering av de viktigste forbruksvarer, bygningsmaterialer, drivstoffer og råstoffer fortsette inntil videre.

Spørsmålet om statsmonopol for importert fast brensel vil bli utredet.

Bolignøden er en ulykke for hjemmene og fører med seg store ulemper og byrder særlig for husmødrene. Det vil derfor bli lagt den største vekt på boligbyggingen som må komme i første rekke ved tildeling av materialer.

Det vil lagt fram proposisjoner til lover om arbeidsvilkår for hushjelp og for jordbruksarbeidere, om pensjonsordning for sjøfolk og lov om ferie.

Lov om arbeidstvister vil bli foreslått revidert således at bestemmelsene om boykott tas ut av denne lov.

Under utgreiing er spørsmålet om en sosial samtrygd. Melding

om prinsippene for og omfanget av denne vil bli sendt Stortinget. Spørsmålet om statsmonopol for import av legemidler utredes.

Det vil bli lagt fram forslag til lov om håndheving av pris- og rasjoneringslovgivningen.

Arbeidet med revisjon av selskapslovgivningen og straffeloven vil bli tatt opp igjen etter avbruddet under krigen.

Det vil bli satt fram proposisjon om sammensluning av Aker og Oslo kommuner fra 1. januar 1948.

Det vil bli satt i verk ytterligere tiltak med sikte på å sette landssvikfanger i nyttig arbeid og forberede deres gjeninntreden i samfunnet.

Det vil komme framlegg til lov om deling av Oslo bispedømme.

Under utredning er ny lov om prestegårder, lov om teater og ny lov om omsorg for og opplæring av åndssvake. Det vil bli nedsatt en samordningsnemnd for skoleverket. Arbeidet med å utbygge yrkesskolene og den ekstraordinære yrkesopplæring vil fortsette.

Forslag til lov om ordning av samferdslen vil bli fremmet. En revisjon av luftfartsloven er under forberedelse, og visse sivile luftfartsspørsmål er under utgreiing. Statens overtakelse av en del flyplasser forberedes.

Av andre lovforslag som vil bli fremmet kan nevnes: Lov om plukkingstiden for ville bær, om veterinærstellet, om losvesenet, om at 1. og 17. mai skal være fridager, om alminnelig vaksinasjon mot tuberkulose, om åtgjerder mot kjønnsykdommer, om dødsformodningssaker, om folkeboksamlinger og om endringer i margarinloven, i utskifningsloven, i almenningsloven, i skogvernloven og i domstolsloven.

Jeg ber Gud signe Stortingets gjerning og erklærer Norges 91. ordentlige storting åpnet.

Regjeringens erklæring.

Regjeringens erklæring ble lest av statsråd Fostervold, og gir et så godt bilde av 1946 at vi tar den med i beretningen i sin helhet, selv om den blir litt lang. Den lød:

I samsvar med grunnlova skal Kongen med dette få gje melding til Stortinget om tilstandet i riket og om styringa i 1946.

Sanering og opprydding i dei tilhøva som krigen og okkupasjonen hadde ført med seg, og arbeidet med å omskipa og få skikk på alle greiner av samfunnslivet har haldi fram på dei områda der det ikkje var fullført i året 1945. Dermed er det lagt eit viktig grunnlag for atterreisings- og nyreisingsarbeidet, og det har og komi i gang i stendig større omfang. Arbeidet med å retta på mishøve

og tilfellege og urimelige forskyvningar — serleg på det økonomiske området — som krigen hadde valda, har like eins i stor mon merkt det året som gjekk. Dette har hatt mykje å seia, serleg for den økonomiske utviklinga, som ein stort sett må seia har vori fullnøyande, og til dels betre enn ein i førevegen kunne ha venta.

Stabiliseringspolitikken har gjort det mogleg å halda på herredømet over dei ymse økonomiske tilhøva, og hindre nye tilfellege og ukontrollerte forskyvningar i desse tilhøva. Som ei fylgje av dette har det stort sett vore rolege og ordna tilhøve i arbeids- og næringslivet. Som ein led i stabiliseringspolitikken har den offentlege prispolitikken vori merkt av strevet etter å halda prisar og levekostnader mest mogleg stabile. Med prisutjamning og beinveges pristilskot til ei rad viktige varer har dette lati seg gjera.

Pengemarknaden og valutakursane.

I dei første månadene av 1946 vart det gjort tiltak som festa rentehøgda for langtidslåna til staten på $2\frac{1}{2}$ prosent. Som ein lekk i desse tiltaka sette Noregs bank ned diskontoen til $2\frac{1}{2}$ prosent den 8. januar 1946, og like etter sette bankane ned innlåns- og utlånsrenta. Ved lov frå 28. juni 1946 vart det fastsett at staten skulle ta på seg skyldnaden til å betale attende dei låna som finansdepartementet i Oslo hadde teki opp medan landet var hersett, men samstundes vart det slegi fast at staten ikkje var bunden av vedtaka i lånekontraktene. I samhøve med dette vart renta for alle krigslåna sett ned til $2\frac{1}{2}$ prosent frå 1. juli 1946, så desse låna kunne forrentast i samsvar med rentehøgda elles. Mange av låna er seinare tilbakebetalte, oftast mot konvertering i nye faste statslån. Renta for statsveksellån er sett monaleg ned, og tildelingsreglane er skjerpa. Merknaden for statsobligasjonslån er no stabilisert, og renta ligg mellom $1\frac{1}{2}$ prosent og $2\frac{1}{2}$ prosent etter laupetia for låna. Statsvekselrenta er $\frac{1}{2}$ prosent til 1 prosent for året etter som vekslane er på 6 eller 12 månader. Likviditeten har vore stor nok til å halda dette rentenivået, og har og vori stor nok til å møte dei krav som den auka verksemda i næringslivet har ført med seg.

Setelomlaupet, som ein ved pengeinnløyisinga hausten 1945 hadde fått ned på eit svært lågt nivå, har i heile 1946 hatt lag til å stiga. Denne stigninga heng noko saman med at verksemda i næringslivet har auka sterkt, og dette tilhøvet speglar seg og av i den sers store oppgangen i utlån frå og diskonteringar i bankane.

Innskota i aksje- og sparebankane syner ein nok meir ujamn tendens. Frå 15. mai 1946 er alle riksinnskota førde over til No-

regs bank. Innskotsmengda i bankane kjem derfor til å syna noko nedgang i året. Men ser ein bort frå riksinnskota, har innlåna i bankane gått opp.

Kursane på pund og dollar har vori faste med kroner 20 for pund og kroner 4,97 for dollar. Da den svenske krona vart oppskriven i juli no steig kursen på svenske kroner frå 118,55 til kroner 138,30. Det internasjonale valutafondet har fått melding om at pariverdet av den norske krona basert på valutakursane 25. oktober 1945 og ein gullpris på ein unse = 35 dollar er: 1 krone = 0,179067 gram gull, og det gjev ein dollarkurs på 4,97 og ein pundkurs på 20.

Utanrikshandelen.

Utenrikshandelen vår har stort sett gått bedre enn ein i førevegen kunne ha venta seg. Dette gjeld serleg utførsla. Arbeidet med å vinna att gamle marknader, som krigen har stengt landet ute frå, har haldi fram, og handelssambandet er atterskipa med ei rad land. Dei nye tilhøva gjer likevel at sume viktige merknader i nokon mon har falli bort. Dette har serleg valda vanskar for gruveindustrien. På andre område blir storleiken på utførsla avgrensa av kor mykje det er mogleg for landet sjølv å tilverka og levera, med di det har vori avsetnad på alt som kunne bli sett til rådvelde for sal til utlandet. Serleg treforedlingsindustrien har, på grunn av knapp råvaretilførsle, vori hindra i å dra full nytte av dei gode konjunkturane ute i verda. Jamvel med dei vanskanne det såleis har vori, har det lykkast å auka utførsla monaleg. Dette gjeld serleg verdetala for utførsla, for prisane på dei varene landet har hatt å selja, må stort sett seiast å ha vori svært bra.

Innførsla har vori merkt av at landet har ført noko meir av produksjonsmiddel i 1946 enn det gjorde i tida frå frigjeringa og ut året 1945. Det har likevel ikkje lykkast å auka den parten produksjonsmidla har i totalinnførsla, meir enn det alt var gjort ved årsskiftet. Det heng i hop med dei vanskelege forsynings- og leveringsvilkåra ute i verda. Råvarer har òg vori ein større del av totalinnførsla i 1946 enn i siste halvåret av 1945, medan innførsla av forbruksvarer i dette året er ein mindre del av totalinnførsla. Dette heng saman med at det vart slutt på dei omframkjøpa av forsyningar som ein gjorde den første tida etter frigjeringa. Prisutviklinga på verdsmarknaden må seiast å ha gått tilfredsstillande, for det realøkonomiske bytetilhøvet med utlandet er totalt sett haldi oppe jamført med førkrigstida, og til dels har det endatil betra seg noko. Den store prisstigninga på verdsmarknaden skapar like-

vel store vanskar for den indre økonomien i landet. I månadene januar—oktober var innførsla i alt på 1514 millionar kroner og utførsla på 98 millionar kroner. Etter dagsprisane er såleis verdet av utanrikshandelen vår i 1946 større enn nokon gong tidlegare. Mengdetala for inn- og utførsla gjev derimot eit bilete som ikkje er fullt så godt. Med 1938 = 100 kan ein for siste månaden i året truleg setja innførsla til om lag 85—90 og utførsla til om lag 70. Tar ein omsyn til at atterreisinga og nyreisinga har auka varetrongen sterkt, er det såleis enno langt att til vi har fått heile utanrikshandelen vår høgt nok opp.

Jordbruket.

Åkervidda har gått noko tilbake jamført med krigsåra. Etter førebels oppgåver er likevel haustavkastninga alt i alt noko større i 1946 enn i 1945. Men kvaliteten av avlinga har ikkje vori like god på alle område. Frukthausten var god. Husdyrtalet er atter på veg oppover etter nedslaktinga i krigstida, og det har auka på med produksjonen av husdyrvarer. Det er i året lagt mykkje på dei fleste prisane på jordbruksvarer.

Skogbruket.

Avverkninga i 1945—46 vart mykkje mindre enn planlagt. I nokon mon kom dette av skort på arbeidshjelp, men også andre årsaker spela inn. Men for driftstida 1946—47 er vonene gode. Til den 15. desember kunne ein rekna med at det var hoggi 2,4 millionar kubikkmeter. Vokstertilhøva i 1946 var bra, med rikeleg nedbør i vokstertida.

Fisket.

Det har stort sett vori eit bra år for fiskenæringa. Serleg kasta torskefisket i Lofoten uvanleg mykkje av seg. Dei vanskelege tilhøva i Finnmark da torskefisket gjekk føre seg der våren 1946, førde derimot til at fiskefengda ikkje vart så sers stor. Feitsild- og småsildfisket utover hausten har like eins vori ringt. Alt i alt reknar ein likevel med at verdet på første hand av dei mengdene som er fiska i 1946, er om lag 200 millionar kroner.

Kvalfangsten.

Sidan kvalfangstflåten vart så sterkt redusert i krigstida, kunne Noreg vera med i Sørhavet med berre 6 flytande koker i fangstbolken 1945—46. Fangsten vart ikkje så stor som ein venta. Alt

i alt vart det laga 521,000 fat olje, som vart seld til sers god pris. Fangsten vart driven for sams rekning av alle norske kvalfangstlag som var med i Sørhavsfangsten 1939—40.

For tida blir bygd 3 nye kvalkoker.

Industrien.

Industritilverknaden har auka tolleg mykje i dette året, og produksjonsindeksen er totalt sett komen høgre enn han var jamt over dei siste åra før krigen. Men dette kjem i nokon mon av at det er så mykje arbeid i jernindustrien, noko ein må tru verkar sterkare på indeksen i det heile enn produksjonsauken skulle tyda på. Det har auka monaleg på med tilverknaden i dei fleste industrigreinene, men utførsleindustrien, bergverks-, treforedlings- og den metallurgiske industrien, ligg på mange område enno tilbake. Serleg låg er tilverknaden i dei viktige utførsleindustriane bergverk og treforedling.

Skipsferdsla.

For skipsferdsla har det vori laglege tilhøve. Det har vori ovstor etterspurnad etter tonnasje av alle slag og på alle område til svært gode frakter. I juni 1946 vedtok Stortinget oppgjeret med reiarane for bruken av skip som regjeringa rekvirerte i krigstida. Pr. 31. desember 1946 var det gjevi lovnad om valutatildelingar for nykontraheringar på i alt 2121 millionar TDW til ein byggesum på i alt 1697 millionar kroner. Dertil er det gjevi lovnad om valuta-tildeling til å kjøpa skip frå utlandet til ein sum på i alt 219 millionar kroner. I desse tala er da berre medrekna dei lovnader som i dag er aktuelle. Pr. 1. januar 1947 er den norske handelsflåten på om lag 3,300,000 bruttotonn. Flåten har sidan frigjeringa auka med om lag 570,000 bruttotonn.

Bustadbygginga.

Utviklinga i dei krigsherja stroka er grundig drøfta i stortingsmelding nr. 35. Svikten i tilverknaden og serleg i innførsla av byggefang har seinka gjennomføringa av byggeprogrammet. Ein viss skort på arbeidshjelp, serleg faglærde arbeidarar, har òg skapt vanskar for byggeverksemda. Da året gjekk ut, var det gjevi lisens for byggefang til å byggja i alt om lag 14,000 bustader. Ein rekna med at kring 10,000 av desse er bygd ferdige før året er ute. Den norske stats Husbank har teki til å verka. Til den 31. desember 1946 var det frå dei private bankane innmeldt til Husbanken

2000 løyvde byggelån. Den permanente atterreisinga i Finnmark går føre seg utanom denne skipnaden og kjem såleis i tillegg. Ein må dessutan rekna med at sume har greidd med byggelån utanom den overgangsskipnaden som var avtala mellom Husbanken og dei private bankane, men at dei seinare kjem til å søkja om å få konvertera byggelån i Husbanken.

Lov om oreigning og byggeforbod og lov om atterreising av krigsherja område har teki til å gjelda.

Forsyningstilhøva.

Matforsyninga. Administrasjonen har også i 1946 arbeidd med å fordela dei viktigaste matvarer, kraftfôr, såpe o. a. Den framgangen det var på dette området har haldi fram i 1946. Sume rasjoneringstiltak er tekne bort, såleis rasjoneringa av tobakk, appelsiner, bananer og norsk frukt, kjøtthermetikk og fiskehermetikk, te, kakao og ymse småvarer. Kaffirasjonen er auka. Mjøl- og brødrasjonen og feitrasjonen hadde alt i 1945 nådd ein storleik som ein etter måten kunne vera nøgd med, og er halden på same høgd i 1946. Sukkerrasjonen er enno etter måten liten, 200 gram til kvar person i veka. Tilgangen på norskproduserte landbruksvarer som mjølk, kjøt og ost har auka.

Vonene for denne forsyningstenesta er ikkje berre lyse. Det kjem framleis til å bli knapt om mjøl, feitt og sukker, slik at rasjoneringa av desse varene må stå ved lag.

Ein kan heller ikkje venta å få innført store nok mengder kraftfôr, og det kjem derfor til å gå tolleg lang tid før ein får fullnøyande tilførsel av landbruksvarer.

Det har vori mange brot på rasjoneringsføresegnene i 1946, og det blir naudsynt å halde fram med tilsynet for å tryggja at varene blir likt bytte.

Råemne til industrien.

Etter tilhøva kan ein stort sett vera nøgd med tilgangen på råemne til industrien i 1946.

Det har komi nok tekstilråemne til landet, når ein ser bort frå visse slag fibermateriale. Men det har vori sers vanskeleg å få kjøpt garn frå utlandet. Produksjonen ved norske spinneverk ligger endå under vanleg tilverknad. Tekstilarasjoneringa står ved lag, men forsyningane til forbrukerne har betra seg monaleg i 1946.

Trass i forsyningsvanskane kan ein stort sett vera nøgd med tilgangen på råvarer til hud-, skinn- og lerindustrien. Men det har skorta på visse slag overler, og på huder til slikt ler, og dette har

ført med seg vanskar for skoindustrien. Av sko og fotty av gummi vart det i 1946 tilverka omlag 90 prosent av førkrigsproduksjonen, så forbrukerane har fått det romslegere etter kvart.

For kjemikalier, kjemiske produkt m. v. var stoda vanskeleg som før. Dette galdt mange varer som er sers viktig for industrien. Det har komi for lite linolje til landet, og rasjoneringa på måling og andre påstrykningsmidlar som inneheld linolje, står ved lag.

Industrien, jarnvegane og skipsferdsla har brukt monaleg mykje meir kol, koks og sinders enn i 1945. Likevel har det til denne tid stort sett lykkast å skaffa det som desse viktige verksemdene treng. Men nå har vi svært små lager, og ein lyt rekna med at tiletlingane må avgrensast i industrien med. Til husoppvarming har ein berre kunna etla ut svært lite av innført fast brennefang.

Rasjoneringa på mineralolje, bensin ikkje medrekna, er avskipa.

Sysseletjing og arbeidsløyse.

Sysseletjinga har auka stendig dette året, og arbeidsløysa har minka. Arbeidsløyseprosenten har i dei siste månadene legi på under 1. Den arbeidsløysa vi enno har, kjem noko av friksjonelle årsaker, og noko av at tilbod og etterspurnad ikkje dekkjer kvarandre med omsyn til stad og yrke. På mesta alle omkverve er det no ein tydeleg skort på arbeidshjelp.

Løningar.

Tariffrevisjonar har sett sitt merke på heile 1946. Ein kan rekna med at alle gjeldande tariffar vart oppsagde etter kvart som året leid, men revisjonen blir ikkje ferdig før ut i 1947. Eit generelt lønskrav frå Landsorganisasjonen vart lagt fram for Lønnsnemnda, og ved den orskurden nemnda gjorde 7. juni, vart gjeldande dyrtidstillegg auka med 15 øre for timen. Tillegget skal betalast ut i tre omgangar med 5 øre kvart halvår frå 15. september 1946. Indeksregulering vart gjennomført i alle tariffar, med reguleringsbolkar på 6 månader mot 3 månader før. Ved sida av det ålmenne dyrtidstillegget etter hovudorskurden frå Lønnsnemnda har ein fått gjennom mange betringar i løns- og arbeidsvilkår etter som tariffane har vore oppe til revisjon kvar for seg. Desse endringane vart gjennomførde ved friviljug semje, ved mekling eller ved orskurd frå Lønnsnemnda. Betringane har serleg kome dei arbeidargruppene til gode som låg lengst tilbake i løn, men andre grupper har òg fått betre løns- og arbeidsvilkår, sume rett monaleg. Ny ferielønsskipnad vart vedteken i mai.

Offentlege finansar.

Den finansielle stoda til kommunane betra seg mykje i krigstida, når ein ser alle under eitt, og er svært god no òg, endå om det kan vera ikkje so liten skilnad mellom dei einskilte kommunane. Ei førebels oversyn over den kommunale lånegjelda pr. 30. juni 1946 syner ein liten auke frå året før. På den andre sida er det, alt samanlagt, ein liten auke i kontantsummen dei ligg inne med, endå kommunane har lagt stor vekt på å setja i gang tiltak, og kommunale utgifter i det heile har stigi. Den pårekna inntekta ved kommunalskattelikninga er praktisk tala ikkje endra siden inntektsåret 1943—44, og ei førebels oversyn for 1945 (skattåret 1946—47) syner ei lita stigning. I dei flesta kommunane har skatteprosenten hatt lag til å stiga.

Staten har fått utlogene sine auka sterkt etter krigen. Dette kjem først og fremst av kostnadene som fylgde med frigjerings- og oppryddjings-etterpåk, utlogene til det investeringsprogrammet som heng saman med atterreisings- og oppbygginga i landet, og auken i pristilskotet både til utanlandske og innanlandske varer. Utgiftene til sosiale tiltak har og vaksi, mellom anna er alderstrygda sett monaleg opp, og ålmenn barnetrygd er sett i verk.

På den andre sida har statsinntektene stigi ikkje so lite. Tollen og fleire andre av dei viktigaste skattane og avgiftene har gjevi rett mykje større inntekter enn i dei seinste åra. Dette heng mellom anna saman med at ein har sett mykje opp avgiftene på sume luksusmerkte forbruksvarer.

I budsjettåret 1945—46 gjekk den faste statsgjelda ned med kring 140 millionar kroner, med di staten ikkje tok opp nye lån, men betalte avdrag etter kontraktene og løyste inn eitt lån. Tek ein omsyn til statsveksellåna, som ikkje har vori disponerte i statshushaldet, men står i Norges Bank på serskild konto, syner derimot statsgjelda ei stigning på 350 millionar kroner frå 30. juni 1945 til 30. juni 1946. Etter 1. juli 1946 er det teki opp eit nytt 2½ prosent innanlandsk statslån på 180 millionar kroner pr. 1. oktober, og pr. 15. januar 1947 blir det teki opp to nye innanlandske statslån, kvart på 160 millionar kroner, det eine til 2 prosent og det andre til 1½ prosent rente.

Rørsla i folkemengda.

I dei første kvartala av 1946 er det etter dei meldingane som er komne frå sokneprestane, fødd 54 575 levandefødde born, og

21 857 personar er avlidne. Det gjev eit fødselsoverskot på 32 718. I same tidbolken var det 20 364 giftarmål. Den folkemengda som eig heime i landet, er ved utgangen av 1946 rekna til 3 121 000.

Helsetilstanden.

Månadsoppgåvene over epidemiske og andre viktige sjukdomer for 1946 viser at ei rad sjukdomar som var sers vidspredd i krigstida, går sterkt tilbake. Dette gjeld serleg magesjukdomar, hudsjukdomar og difteri. Tuberkulosen, som ein ottast skulle loga opp som ei fylgd av krigen, syner framleis ikkje nemnande stigning. Etter det lækjarane melder, er dei veneriske sjukdomane sers vidspredd endå. I 1946 var det ikkje så lite influensa og lungebrann i dei første månadene av året, og kikhoste har gått som farang alle stader i landet, serleg i Akershus, Austfold og Hordaland. I januar—oktober 1946 har det vori 768 tilfelle av akutt poliomyelitt mot 638 i dei same månadene i 1945. Sjukdomen gjekk epidemisk serleg i Hedmark og Aust-Agder.

Skule og opplæring.

Arbeidet i skulen har stort sett gått normalt, men ein merkar sterkt at det skortar på husrom og utstyr til skulane, serleg i krigsskadde landsluter. Sidan det er for få utdane lærarar, er mange sette til mellombels i folkeskulen, endå dei ikkje har den utdanninga som lova krev. Dette gjeld om lag 1000 lærarpostar. Til 1. januar 1947 er det godkjent i alt 1018 ekstraordinære yrkesopplæringskurs med 13 550 elevar tilsaman. Til dette kjem 10 000 elevar på 1000 stuttare kurs for fjøsrøktarar, og 1600 elevar som har fått yrkesopplæring ved skular og kurs i Sverige. Staten har sett i gang eller teki over 4 landsgymnas og 4 to-årige realskular for bygdeungdom, og arbeidet er sett i gang på nybygget for Universitetet i Bergen.

Rettsoppgjeret.

Pr. 1. oktober 1946 var etterrøkinga førd til ende i 2103 lagmannsrettsaker (60 av dei galdt økonomisk landssvik). Det hadde falle dom i 813 av desse sakene. Tilsvarande tal for saker til herads- og byrettane var 11 169 (394) 6 825. Det var ferda ut førelegg på fridomsstraff i 1727 saker. 23 av dei galdt økonomisk landssvik. I desse sakene vart førelegget ikkje vedteki i 675 tilfelle. Tilsvarande tal for førelegg på andre straffer (bøter, tap av stilling m. v.) var 18 770 (1210) 3623. I 4114 saker var påtale ikkje reist, og 13 654 saker var lagde bort fordi provet var slik at det ikkje var grunn til

å reisa søksmål. I alt hadde påtalemyndighetene gjort seg ferdige med 51 536 saker. Av dei galdt i alt 1774 økonomisk landssvik.

Det stod att å føra etterrøking i 362 lagmannsrettssaker. 60 av dei gjeld økonomisk landssvik. Av saker til herads- og byrettane stod det på same måten att 3745. 800 av dei galdt økonomisk landssvik. Likeins stod det att 2430 saker der det kjem til å bli utferda på fridomsstraff. Av dei har 535 med økonomisk landssvik å gjera. Av saker der det skal ferdast ut førelegg på andre straffer, står det att 13 399, og av dei gjeld 3705 økonomisk landssvik. Endeleg reknar ein med at det ikkje blir reist påtale i 1462 saker; 284 av dei gjeld økonomisk landssvik. I alt står det såleis att å fullføra etterrøkinga i 21 398 saker, og av dei gjeld 5374 økonomisk landssvik.

I siste kvartalet av 1946 har rettsoppgjeret òg haldi fram om lag i same tempo, men for denne tida ligg det ikkje føre tal enno.

Kirke- og Undervisningsdepartementet.

Foruten endringer i skolelovene fremmet dette departement en rekke proposisjoner i samband med yrkesskolestellet, bl. a. om ekstrabevilgninger til yrkesopplæring. På statsbudsjettet for 1947/48 var oppført før 2 mill. kroner. Statens lånekasse for studerende ungdom ble opprettet, likesom det ble fremmet lov om eksamen i psykologi ved Universitetet i Oslo. Oslo bispedømme ble delt, hvorved Tønsberg bispedømme ble opprettet. Loven om Norsk Rikskringkasting av 1933 ble endret. Administrasjonsordningen ble lagt om med en kringkastingssjef med økonomidirektør og teknisk sjef under seg.

Utenriksdepartementet.

Utenriksdepartementets proposisjoner dreiet seg vesentlig om endringer i utenriktjenesten, ratifikasjoner av overenskomster og Norges deltakelse i mellomfolkelige kongresser.

Sosialdepartementet.

Den viktigste proposisjonen som Sosialdepartementet fremmet var Ferieloven, som ga samtlige lønsmottakere rett til 3 ukers feire hvert år. 1. og 17. mai ble ved lov høgtidsdager. Vesentlige endringer ble foreslått i arbeidstvistloven. Midlertidig lov om for-

bud mot lønnsauke ble framsatt, likeledes lov om tuberkulinprøving og vaksinasjon mot tuberkulose og lov om åtgjerder mot kjønns sykdommer. I forbindelse med tuberkulinprøving kom lov om røntgenundersøkelse ved skjerm billedfotografering. Foruten disse større saker har Sosialdepartementet en mengde områder, fra de barn tyskerne etterlot seg her, alle trygdeordninger for mødre og barn og problemer fra arbeidslivet, til detaljspørsmål ved sykehus og edrue lighetsnemnder.

Finansdepartementet.

Finansdepartementet fremmet en lang rekke proposisjoner i 1947, en serie endringsforslag i tidligere lover for by- og landkommuner, skattelover etc. Prisene på jordbruksvarer ble omfattet med stor interesse, og departementet la fram en volumiøs melding herom med mye godt stoff, som seinere underbygget forhandlingene om disse priser. Den fikk også en vesentlig betydning for meldingen om særlige tiltak til å trygge landets økonomi og nedsetting av omsetningsavgiften. Proposisjon om midlertidig lov om forhåndstrekk av skatt bel fremmet utåp sommeren, og så hadde dette departement budsjettene, ikke minst Nasjonalbudsjettet.

Handelsdepartementet.

Handelsdepartementet hadde en lang rekke store saker i 1947, således kjøp av 20 pst. av aksjene i A/S Nasjonal Industri, Drammen, spørsmålet om Persilfabrikkens skjebne, kjøp av tidligere tysk utstyr, ordning av statens interesser i A/S Union og innkjøp av aksjer i A/S Sydvaranger. Dessuten fremmet departementet mange store reguleringsaker, utbygging av Aura, regulering av Møsvatn i Telemark, reguleringer i Ottavassdraget, flere reguleringer i Glomma, Mjøsdistriktene og Trøndelag, reguleringer i Hol vedrørende Oslo Lysverker, og endelig lov om midlertidig vassdragsregulering. En del havnespørsmål ble løst. Departementet fremmet ny lov om losvesenet, endringer i loven om fangst av hval, og i en melding innstilling fra Elektrisitetsnemnda.

Landbruksdepartementet.

En stor melding om fastsetting av prisene på jordbruksvarer for 1947/48 ble avgitt gjennom statsministerens kontor, men Landbruksdepartementet hadde sin store andel i de forhandlinger og det resultat disse førte til. Det var en vanskelig situasjon, som ikke minst utviklet seg til en storpolitisk drakamp. Landbruksdepartementet fremmet ellers bevilgning til innkjøp av motorsager, proposisjon om rasjonalisering av bygdemølleindustrien, kjøp av Særheim, Klepp på Jæren, til forsøksgård, kjøp av saueavlsgård, lov om sams skoghusvær, lov om plukningstid for ville bær, og diverse endringer i tidligere lover.

Fiskeridepartementet.

Fiskeridepartementet fremmet flere garantisaker vedrørende fiskeriene, bl. a. garanti for lån i D. N. Fiskeribanks fond for 2. prioritetslån, dessuten lov om kommunale fiskerinemnder, lov om Den norske Stats Fiskeribank, lov om salg av medisintran fra produsent, om omsetning av råfisk og salg av agn og lov om endring av lov om fiske med trål.

Forsynings- og Gjenreisningsdepartementet.

Dette departements virkeområde er av en slik art at det ikke gir seg utslag i mange proposisjoner. Det er dagliglivets titusen problemer som det må løse, — og være skyteskiven for den offentlige opinion.

Samferdselsdepartementet.

Foruten et omfattende budsjett er det særlig to ting dette departementets propoposisjoner dreier seg om, nemlig Norges Statsbaner, og i forbindelse hermed overtagelse av bilruter, og så flytrafikken. Det ble fremmet proposisjon om utbygging av Sola som Atlanterhavslufthavn, statens overtagelse av lufthavnene Fornebu, Kjevik og Sola, samt lån til D.N.L.

Forsvarsdepartementet.

Heller ikke Forsvarsdepartementet fremmet mange nye saker i 1947. Det ble arbeidet med gjenreising av forsvaret etter de retningslinjer og bevilgninger som ble gitt og som var gitt tidligere.

Departementet fremmet proposisjon om kjøp av den engelske krysser «Arethusa», men det ble avslått i Stortinget. Troppetransportskipet «Svalbard» ble imidlertid innkjøpt, og det ble fremmet forslag om kjøp av soldathjemmet på Ulven eksersersplass, som foranlediget en lang debatt da spørsmålet kom opp til behandling.

Justis- og Politidepartementet.

Kommuneadministrasjonen ligger under Justisdepartementet, så mange av dette departements proposisjoner gjelder denne, således om skattefordelingsfondet, sammenslutning av Aker og Oslo, utvidelse av Hamar bygrense og Flekkefjords grense. Departementet fremmet saken om bevilgning til tilbakebetaling av bøter m. v. etter Restitusjonsloven, lov om boykott, en del lover om endringer i rettergangslovgivningen, midlertidig lov om folk som er kommet bort under krigen, lov om oppløsningsrett og folkeavstemning etc.

